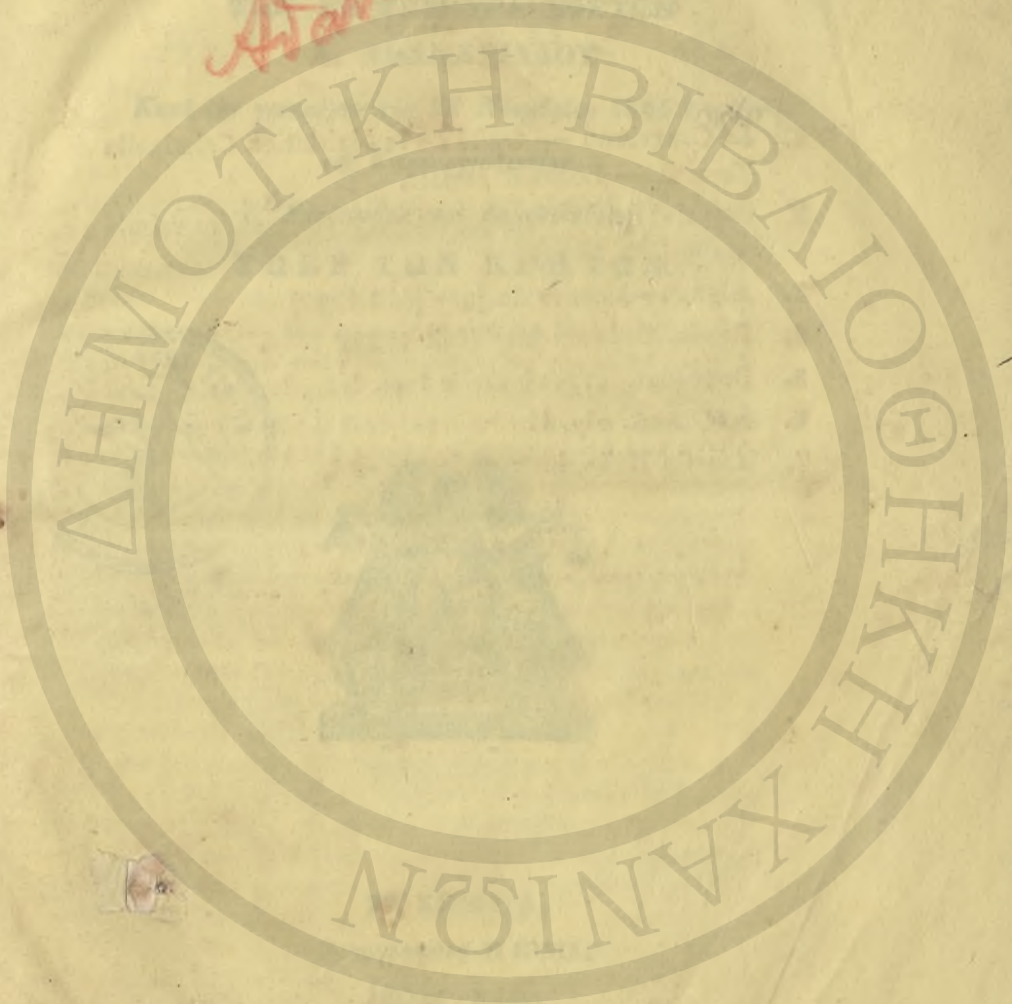

Atankorady

ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
 - ΚΑΝΙΣΣΗ -
 Αρ. 4900. 19410
 Χρονολ. Πρωτ. 8.3.1963
 Επισκόπης ΔΙΣ ΚΡΗΤ ΠΟΛΥ
 Αριθ. 343.959/ΑΤΗ

ΛΟΓΟΣ

**ΑΠΑΓΓΕΛΘΕΙΣ ΥΠΟ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ
 ΤΩΝ ΕΝ ΚΕΡΚΥΡΑ ΕΦΕΤΩΝ
 Α. ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΟΥ**

Κατά την γενομένην την 28 Νοεμβρίου 1866 έγραψεν
 τοῦ Κακουγιοδικείου.

Ἐκπρωθεῖς καὶ δημοσιευθεῖς

ΥΠΕΡ ΤΩΝ ΚΡΗΤΩΝ.

ΕΝ ΚΕΡΚΥΡΑ,

Τυπογραφείον Η ΙΟΝΙΑ.

Ἀδελφῶν Κάων.

1866.

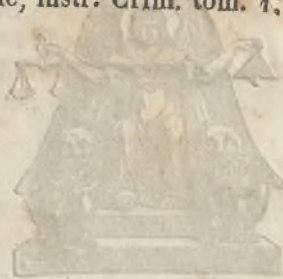
8.3.1263
ΟΛΗΘΗ

ΛΟΓΟΣ

ΕΠΙΤΡΟΦΗ ΤΩΝ ΚΑΝΟΝΩΝ

Βιβλιογραφία

1. Le Graverend — traité de la législation Criminelle Tom. 2. — Cours d' assises,
2. Bigorie de Laschamps, du jury en matière criminelle (édit 1863)
3. Aignan—histoire du jury (édit 1822)
4. Persin. Code du jury (édit 1828)
5. Boncenne. Procéd. civile tom. 4.
6. Διόδ. Σικελ. τόμ. 4.
7. Faustin Hélie, instr. Crim. tom. 4,

ΚΑΝΟΝΕΣ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ.

Ὁ Πρόεδρος τοῦ ἐν Κερκύρα ἐδρεύοντος Κακουργιοδικείου διορισθείς, συνέλαβον τὴν ἰδέαν, ἵνα σκιαγραφῶ τὴν βιογραφίαν τοῦ ὀρκωτικοῦ συστήματος, τὰ πλεονεκτήματα τούτου, καὶ τὰ καθήκοντα τῶν ἐνόρκων· τὸ μὲν ἵν' ἀποδείξω ἑλληνικὴν τὴν τε καταγωγὴν τούτου, καὶ τὴν προεχωρημένην βελτίωσιν· τὸ δὲ, ἵνα, τὸ φιλελεύθερον, τὸ ἀπαράγραπτον καὶ τὸ πολύτιμον τοῦ συστήματος τούτου παραστήσας, πάντας μὲν ζηλωτάς τῆς ὑποστηρίξεως αὐτοῦ, ἰδίως δὲ τοὺς ἐνόρκους προσεκτικωτέρους πρὸς ἐνάσκησιν τῶν ἑαυτῶν καθηκόντων καταστήσω.

Ἐν ἐναρκτηρίῳ λόγῳ οὔτε πρέπουσα, οὔδ' ἐδυνάτη ἐστὶν ἡ ἐκτενὴς καὶ ψυχρὰ τῶν γεγονότων ἐξιστορήσις· διότι, μακροῦ χρόνου πρὸς ἀφήγησιν χρῆζουσα, καὶ ξηρῶς παρισταμένη, ὀχληρὰ καὶ ἄχαρις τοῖς ἀκούουσι καθίσταται· ὅθεν καὶ συντομίαν, κατὰ τὸ δυνατόν ἠναγκάσθην νὰ τηρήσω, τὰ χρήσιμα μόνον, κατὰ τὴν ἐμὴν κρίσιν, τῷ προτιθεμένῳ σκοπῷ ἀφηγησάμενος, καὶ ψυχραγωγίαν τινα τῷ ἀκροατηρίῳ, ὅσον ψυχρῷ δικαστῇ καὶ τῇ φύσει τοῦ ἀντικειμένου ἔνεστι, νὰ ἐμποιῶσω προσεπάθησα, ἐπεισοδίως λιτά τινα ἀρτύματα παρεμβάλων.

Ἡ αὐστηρὰ κριτικὴ ἑλλιπὲς κατ' ἀμφοτέρωθεν νὰ εὑρῆ ἴσως, καὶ ὡς ἄχρηστον ἂν ἀποβρίψῃ τὸ δοκίμιον τοῦτο δύναται· ἡ ἐπιεικὴς ὅμως, εἰς τὸ βραχὺ τοῦ χρόνου τῆς συντάξεως, εἰς τὸ σκότος τῶν καλυπτόντων τὴν ὕλην αἰώνων καὶ εἰς τὸ πρωτόπειρον ἀποβλέπουσα, ἴσως εὐμενῶς προσμεριδιάσει αὐτῷ, καὶ πρὸς βελτίονα καὶ ἀκριβεστέρην συγγραφὴν ἐνθαρρύνει.

Οὐδέποτε μὲν τὰς ἀκαίρους καὶ ἀνωφελεῖς ἐπιδείξεις θηρεύων, αἰετοῦ δὲ τὰς ἐλλόγους ἐπικρίσεις φοβούμενος, σταθερὰν εἶχον τὴν ἀπόφασιν, ἵνα μὴ ῥίψω εἰς τὴν δημοσίαν ἐπίκαισιν τὸ ἐν λόγῳ γύμνασμα, πρὶν ἢ, μετὰ σύντονον καὶ ἐνδελεχῆ τῶν προσφόρων πηγῶν μελέτην, εὐρυτέραν καὶ ἐντελεστεράν ἀποτε-

3070Λ09η

λέσω πραγματείαν και ὅμως, και περ τοῦ σκοποῦ τούτου μη ἀποσχών, ἠναγκάσθην νά ἐνδώσω ἤδη τῇ μόνῃ ἰσχυρᾷ και ἱερᾷ ἰδέᾳ, ὅτι ἡ δημοσίευσίς, ὡς ἀφορμὴ πρὸς ταῖς μέχρι τοῦ νῦν πολλαῖς ἄλλαις, δύναται νά προσφέρῃ ψυχία ἄρτου, και εὐτελεῖς χιτῶνας ὄφρανοῖς τισι και χήραις τῶν ὑπὲρ πατρίδος και ἐλευθερίας ἀγωνιζομένων ἀδελφῶν Κρητῶν.

Εἰ και πάντως τὸ δοκίμιον τοῦτο ἀποδοκιμασθῆ, ἡ ἐντεῦθεν λύπη ἀσύγκριτος ἐστὶ πρὸς τὴν μεγάλην χαρὰν, ὅτι τοῦτο πεινῶντα τινά και γυμνητεύοντα τέκνα τῶν προμάχων τῆς πατρίδος και ἐλευθερίας ἐπὶ τινά χρόνον ἔθρεψε, και ἐνέδυσσε διὰ τῆς προθύμου συνδρομῆς τῶν ἀδελφῶν των.

Τούτων ἕνεκεν ἅπασι τοῖς γενναίοις τούτοις προμάχοις τὸ δοκίμιον τοῦτο ἀνατίθημι.

A. Ἀθαρασιάδης.

Ν 51 Ν

ΛΟΓΟΣ

ΑΠΑΓΓΕΛΘΕΙΣ ΥΠΟ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ

ΤΩΝ ΕΝ ΚΕΡΚΥΡΑ ΕΦΕΤΩΝ.

A. ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΟΥ.

*Κατὰ τὴν γενομένην τὴν 28 Νοεμβρίου 1866 ἔραβξιν
τοῦ Κακουργιοδικείου.*

ΚΥΡΙΟΙ ΕΝΟΡΚΟΙ!

§ 1. Τὸ πρῶτον ἤδη ἐφαρμόζεται ἐν Ἐπτάνησῳ ἐπὶ πάντων τῶν ἐγκλημάτων τὸ ὀρκωτικὸν σύστημα, καὶ πρῶτοι ἦμεῖς καλεῖσθε πρὸς ἐφαρμογὴν αὐτοῦ, καὶ πρὸς ἐνάσκησιν δικαίωματος, τὸ ὁποῖον, ὡσπερ πᾶν ἄλλο φυσικὸν δικαίωμα, ἐστὶν ἀπαράγραπτον, φιλελεύθερον, καὶ πολῦτιμον, ὡς ὑπὸ τῶν αἰώνων καθιερωθὲν, καὶ ἀείποτε ὑπὸ τῶν ἐλευθεριασάντων λαῶν διεκδικηθέν.

§ 2. Ἴνα γίνητε ζηλωταὶ τοῦ μεγάλου τούτου δικαίωματος, καὶ ἵνα δεόντως κατὰ τε τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ νόμου, καὶ τὰς προσδοκίας τῆς πολιτείας τὰ σπουδαῖα ὑμῶν καθήκοντα ἐκπληρώσητε, ἐπάναγκες ἐστὶν, ἵνα ἐκ τῶν προτέρων γινώσκητε τὰ τε παρομαρτοῦντα τῷ δικαίωματι τούτῳ πλεονεκτήματα, καὶ τὰ ἰδιάζοντα ὑμῶν καθήκοντα.

§ 3. Ἐὰν ἐπεχείρουν νὰ διαβρῆξω, ὅσον αἱ μυθικαὶ, καὶ αἱ ἱστορικαὶ παραδόσεις χειραγωγῶσι, τὴν ἀχλὺν τοῦ σκότους τῶν παρελθόντων αἰώνων, νὰ παρακολουθήσω τὴν πολιτιογραφίαν τῶν διαφόρων ἐθνῶν, καὶ ἐν ἐκτάσει νὰ παραστήσω ὑμῖν τὴν γένεσιν, τὴν πρόοδον, τὰς διαφορὰς περιπετείας, καὶ τὰς ἐκαστοτε περιβαλλούσας τὸ ὀρκωτικὸν σύστημα διατυπώσεις, καὶ χρόνου πολλοῦ, καὶ μελέτης οὐ μικρᾶς ἔχρηζον. Μὴ οὕσης ὅμως τῆς δικαστικῆς Αἰθούσης τοῦ καταλλήλου τόπου πρὸς μακρὰς ἐπιστημονικὰς ἐρεῦνας, μηδὲ πᾶνυ συντελούσης τῆς ἐκτενοῦς ἀνακτύξεως πρὸς τὸν προκείμενον σκοπὸν, θέλω μόνον, ἐφ' ὅσον

τῷ σκοπῷ τούτῳ συντελεῖ, διὰ βραχείων, ὅσον ἔνεστιν, ἀναφέρει ἐν τρισὶ κεφαλαίοις, 1) περὶ τῆς βιογραφίας τοῦ ὀρκωτικοῦ συστήματος· 2) περὶ τῶν πλεονεκτημάτων καὶ τῆς ἀναγκαιότητος τούτου· καὶ 3) περὶ τῶν καθηκόντων ὑμῶν· διότι ἐκ τῶν βραχείων τούτων, καὶ τὸ μέγεθος τοῦ δικαιώματος καταληπτὸν γενήσεται, καὶ ὁ πρὸς ὑποστήριξιν καὶ ἐπιτυχίαν τούτου ζήλος ἐκάστου ἐξεγερθήσεται.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄.

Βιογραφία τοῦ ὀρκωτικοῦ συστήματος.

§ 4. Ὅπως καὶ πόλεις καὶ ἔθνη ἐξ ἐθνικῆς φιλαυτίας ἀμφοβητοῦσι καὶ οἰκειοιοῦνται σπουδαίας καὶ κοινοφελεῖς ἀνακαλύψεις, καὶ ἐπισήμους ἄνδρας, οὕτω καὶ περὶ τοῦ ὀρκωτικοῦ συστήματος ἐπίσημοι νομολόγοι καὶ ἱστορικοὶ διαμάχονται, καὶ τὴν γέννησιν τούτου ἐν τῇ ἰδίᾳ χώρᾳ νὰ στήσῃ ἕκαστος ἀγωνίζεται. Καὶ ὄντως οἱ μὲν Ἄγγλοι συγγραφεῖς, καὶ τινες Γάλλοι (1) ὑποστηρίζουσιν, ὅτι ἐγεννήθη καὶ ἀνεπτύχθη ἐν Ἀγγλίᾳ ἐπὶ Ἐρρίκου, καὶ ἐκείθεν τῇ λοιπῇ Εὐρώπῃ, καὶ τῇ Ἀμερικῇ μετηνέχθη· οἱ δὲ (2) ὅτι ἐγεννήθη ἐν Γαλλίᾳ· οἱ δὲ ἐν τοῖς ὀρεισίβοις Σκανδιναβοῖς καὶ Νορμανδοῖς, μετενεγκοῦσι τούτο εἰς Ἀγγλίαν ἐπὶ τοῦ κατακτητοῦ Γουλιέλμου· οἱ δὲ ἐν Δανιμαρκίᾳ καὶ Σουηδίᾳ ἐπὶ τοῦ Βασιλέως Ρενιέρου· οἱ δὲ ἐν Ἱερουσαλῆμ ἐπὶ τῶν Σταυροφόρων· οἱ δὲ ἐν Αἰγύπτῳ, ὅθεν ὑπὸ τοῦ Κέρρωπος μετηνέχθη εἰς Ἀθήνας, καὶ ἐκείθεν εἰς Ρώμην, εἰς Γερμανίαν καὶ εἰς Ἀγγλίαν.

§ 5. Πρὸς ἔρευαναν τοῦ τόπου τῆς γενήσεως τοῦ ὀρκωτικοῦ συστήματος, πρέπει νὰ ὀρισθῶσι προηγουμένως τὰ οὐσιώδη τούτου στοιχεῖα· καὶ ἔνθα ταῦτα εὐρεθῶσιν, ἐκεῖ ἀναντιβόητως τούτο ἐγεννήθη· διότι ἅπασαι αἱ λοιπαὶ βελτιώσεις, καὶ αἱ περιβάλλουσαι αὐτὸ ἄλλοιαι διατυπώσεις, ἐνδεικνύουσι μὲν τὴν τελειοποίησιν τούτου, οὐχὶ ὅμως καὶ τὴν γέννησιν.

§ 6. Οὐσιώδες τοῦ ὀρκωτικοῦ συστήματος στοιχεῖον ἐστὶν ἢ ὑπὸ τῶν πολιτῶν ἐκδίκασις τῶν ἐγκλημάτων, ἢ εὐρύτερον, ἢ καθ' ὀρισμέναν ἰδιότητα καὶ ἀριθμὸν, καὶ καθ' ὀρισμένους τύπους ὑπὸ τῶν πολιτῶν, ἐκάστοτε ἐκλεγομένων, ἐκδίκασις τῶν ποινικῶν ὑποθέσεων.

(1) Boncenne, Meyer.

(2) Le Graverend.

Ἐξετάσωμεν νῦν ἐν τῇ διαδικασίᾳ τίνες τῶν ἀρχαίων ἐθνῶν τὰ στοιχεῖα ταῦτα ἐνυπῆρχον.

§ 7. Ἐάν τις ἀναδράμῃ εἰς τὰς ἀπηρχαιωμένας τῆς ἀνθρωπότητος ἐποχάς, θέλει ἀνέυρει, ὅτι, ἅμα οἱ ἄνθρωποι τὴν πρῶτην φάσιν τῆς μονήρους καὶ ἀγρίας καταστάσεως διανύσαντες, καὶ τὸν κοινωνισμόν συναισθανθέντες, νομαδικὰς ἀπετέλεσαν φυλάς, καὶ βαθμηδὸν ἤρξαντο ν' ἀποκτῶσιν ἐδραιωτέρας ἰδέας τῆς ἰδίας προσωπικότητος, τοῦ δικαίου, καὶ τοῦ ἀδίκου, τότε τὸ ὑπὸ τῶν ὁμοίων των κρίνεσθαι, καὶ μάλιστα ὑπὸ τῶν συμφυλετῶν γερόντων, ἦτο, καὶ ἔπρεπεν ἀναγκαιῶς νὰ ἦναι τὸ πρῶτον συμβατικὸν θεσμοθέτημα.

Οὕτω λοιπὸν ἡ βᾶσις τοῦ συστήματος, ὑπὸ τὸν στενὸν τοῦτον ὀρισμὸν, δύναται ν' ἀναχθῆ εἰς τὰς πρώτας τοῦ κόσμου ἡλικίας, καὶ δὲν εἶναι κυρίως εὖρημα τῆς ἐπελθούσης κοινωνικῆς ἀναπτύξεως· ἀλλ' ὁ τύπος οὗτος τῶν πρώτων ἡλικιῶν, ἀποτελεσματὸν τῆς ἀνάγκης, καὶ πάντῃ ἄμορφος, δὲν δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ὡς ἀφετηρία ὀργανικοῦ καὶ κοινωνικοῦ συστήματος,

§ 8. Ὅσον ὅμως αἱ κοινωνίαι προήγοντο, καὶ εἰς ὀργανικώτερα ἔθνη συνετελοῦντο· ὅσον αἱ ἀνάγκαι καὶ αἱ παρεπόμεναι ταῦται διενέξεις ἐπηλύξανον, ἐπὶ τοσοῦτον καὶ τὸ σύστημα τοῦ λύειν ταύτας ἐπὶ τὸ κρεῖττον ἔπρεπε νὰ ὀργανίζηται· τοιοῦτον λοιπὸν πρότυπον ὀργανισμόν ἀπαντῶμεν πρὸ 40 αἰῶνων ἐν τῇ πρώτῃ κοιτίδι τοῦ ἀρχαίου πολιτισμοῦ, τῶν ἐπιστημῶν καὶ τῶν τεχνῶν, ἐν Αἰγύπτῳ.

§ 9. Οἱ Αἰγύπτιοι, κατὰ Διόδωρον τὸν Σικελιώτην, (1) οὗ τὴν τυχοῦσαν ἐποιοῦντο σπουδὴν περὶ τὰς κρίσεις, ἀλλὰ μεγίστην ῥοπὴν τῷ κοινῷ βίῳ φερούσας ἠγοῦντο τὰς δικαστικὰς αποφάσεις· διότι πρόδηλον ἦν, ὅτι, τῶν μὲν ἀδικούντων κολαζομένων, τῶν δὲ ἀδικουμένων βοθηίας τυγχανόντων, ἀρίστη διόρθωσις ἔσεται τῶν ἡμαρτημένων. Ἐάν δὲ ὁ φόβος ὁ γενόμενος τοῖς πικρανομοῦσιν ἐκ τῶν κρίσεων ἀνετρέπετο χρέμασιν ἢ χάρισιν, ἐσομένην ἐώρων τοῦ κοινωνικοῦ βίου τὴν σύγχυσιν.

§ 10. Ὑπὸ τοιούτων λοιπὸν ὑγειῶν ἀρχῶν ἐμφορούμενοι οἱ Αἰγύπτιοι, ἐξέλεγον ἐξ ἐκάστης τῶν ἐπιφανεστέρων πόλεων Ἡλίου, Θηβῶν, καὶ Μέμφεως δέκα τῶν ἀρίστων πολιτῶν· συνεργόμενοι δ' οὗτοι, ἐξέλεγον ἓνα ἐξ ἐκυτῶν τὸν ἄριστον, ὃν ἐκά-

(1) Βιβλ. 4. σελ. 404.

λουν Ἀρχιδικαστήν· ἡ δὲ πόλις, εἰς ἣν οὗτος ἀνήκεν, ἀνεπλήρου αὐτὸν δι' ἄλλου.

§ 11. Συνεδριάζοντες οἱ δικασταὶ οὗτοι, ἅπαντες μὲν ἔφερον λευκὴν στολὴν, ὁ δ' Ἀρχιδικαστὴς ἐφόρει περὶ τὸν πρᾶχληλον ζώδιον, ἡρητημένον ἐκ χρυσῆς ἀλύσεως, καὶ καλούμενον ἀλήθειαν (Sate). Ἡ συνεδρίασις ἤρχετο, ἅμα ὁ Ἀρχιδικαστὴς ἐφόρει τὴν εἰκόνα τῆς ἀληθείας· τότε δὲ, προτιθεμένων τοῖς δικασταῖς ἀπάντων τῶν νόμων, ἐν βιβλίοις ὀκτώ γεγραμμένων, ὁ μὲν κατήγορος παρέδιδεν ἐγγράφως τὴν κατηγορίαν, ἀναφέρων τὸ ἀδίκημα, τὸν καθ' ὃν ἐγένετο τρόπον, καὶ τὴν ἐκ τούτου ἐπελθοῦσαν αὐτῷ βλάβην, ὁ δὲ κατηγορούμενος ἀπελογεῖτο ἐγγράφως πρὸς ἕκαστον κεφάλαιον· ἀμφότεροι δὲ ἐπανταπολογοῦντο ἐπίσης ἐγγράφως, καὶ παρέδιδον τὰ ἔγγραφα τοῖς δικασταῖς· τότε οἱ μὲν δικασταὶ τὰς γνώμας ἐν ἀλλήλοις ἀπεφαίνοντο, ὁ δὲ Ἀρχιδικαστὴς ἐκήρυττε τὴν ἀπόφασιν διὰ τῆς ἀπλῆς, καὶ τυπικῆς ἐπιθέσεως τοῦ ζωδίου ἐπὶ τοῦ νικῆσαντος κατηγόρου ἢ κατηγορουμένου.

§ 12. Εὐρυτέρα δὲ τοῦ λαοῦ δικαιοδοσία ὑπῆρχεν ἐν ταῖς κρίσεσι τῶν τεθνεώτων· οὕτως, εἰ βασιλεὺς ἀπέθνησκεν, ἀφοῦ ἐπὶ τὰς 72 κεκανονισμένας ἡμέρας παντοίοις τρόποις τὸ δημόσιον πένθος ἐξεδηλοῦτο, καὶ μεγαλοπρεπῶς τὰ τῆς ταφῆς ἡτοιμάζοντο, ἐτίθετο ἢ τὸ σῶμα ἔχουσα λάρναξ πρὸ τῆς εἰς τὸν τάφον εἰσόδου· κατηγοροῦντος δὲ τοῦ βουλομένου, οἱ ἱερεῖς παριστάμενοι ὡς ὑπερασπισταὶ, ἐνεκομιάζον τούτον, διεξερχόμενοι τὰ καλῶς ὑπ' αὐτοῦ πραχθέντα· καὶ εἰ μὲν αἱ μυριάδες τοῦ παρυστώτου λαοῦ συνεπευφήμουν, ἀπελάμβανεν ὁ νεκρὸς τὰ τῆς ἐμφανοῦς, καὶ νομίμου ταφῆς· εἰ δ' ἐθορύβουν, ἐστερεῖτο ταύτης (Διοδ. Σικελ. βιβλ. 4. σελίς 97).

Ἐὰν ἄλλος τις ἀπέθνησκεν, οἱ συγγενεῖς προσέκηρττον τὴν ἡμέραν τῆς ταφῆς· καὶ τότε οἱ μὲν δικασταὶ, 42 ὄντες, ἐκάθηντο ἐπὶ τινος ἡμικυκλίου πέραν τῆς λίμνης (Ἀχαιρουσίας) παρεσκευασμένου· ἡ δὲ βάρη (λέμβος) ἐν ἣ ἡ λάρναξ τοῦ νεκροῦ ἐμελλε νὰ τεθῆ, καθεῖλετο εἰς τὴν λίμνην, καὶ ἕκαστος ἐδικαιοῦτο νὰ κατηγορήσῃ τὸν τεθνεώτα, εἰ κακῶς βεβίωκε· καὶ εἰ τὴν κατηγορίαν οἱ δικασταὶ ἐδέχοντο, ὁ νεκρὸς ἐστερεῖτο τῆς ταφῆς.

§ 13. Δὲν ἐπετρέπετο ἐν τῷ δικαστηρίῳ οὔτε ἡ δημοσία συζήτησις, οὔτε ἡ ὑπὸ τῶν ρητόρων ὑπεράσπισις· διότι, κατὰ τὸν Διόδωρον (Βιβ. 4 σελ. 102) οἱ Αἰγύπτιοι ἐφρόνου, ὅτι οἱ

συνήγοροι διὰ τοῦ λόγου τὸ δίκαιον ἐπισκοτιζουσι· καθόσον, ἔλεγον, αἱ τέχναι τῶν ῥητόρων, ἢ τῆς ὑποκρίσεως γοητεία, καὶ τὰ τῶν κινδυνευόντων δάκρυα πολλοὺς δύνανται νὰ προτρέψωσιν, ἵνα παρίδωσι τὸ τοῦ νόμου ἀπότομον, καὶ τὴν τῆς ἀληθείας ἀκρίθειαν· οἱ δὲ ἐν τῷ κρίνειν ἐπαινούμενοι ἢ δι' ἀπάτην, ἢ διὰ ψυχαγωγίαν, ἢ διὰ συμπάθειαν δύνανται νὰ παρασύρωσιν ἐκ τῆς δυνάμεως τῶν συνηγορούντων· ἐνῷ διὰ τῆς γραφῆς, γυμνῶν τῶν πραγμάτων θεωρουμένων, ἀκριβεῖς αἱ κρίσεις γίνονται· διότι τοιοῦτοτρόπως μῆτε οἱ εὐφρεῖς δύνανται νὰ πλεονεκτήσωσι τῶν ἀφροῶν, μῆτε οἱ ἐνησκημένοι τῶν ἀπειρῶν, μῆτε οἱ ψεῦσται καὶ τολμηροὶ τῶν φιλαλήθων, καὶ κατεσταλμένων τοῖς ἤθεσιν· ἀλλὰ πάντες ἐξ ἴσου θέλουσι τυγχάνει τοῦ δικαίου, καθόσον καὶ οἱ ἀντίδικοι ἰκανὸν χρόνον ἐκ τοῦ νόμου λαμβάνουσι πρὸς ἐξέτασιν τῶν παρ' ἀλλήλων, καὶ οἱ δικασταὶ πρὸς σύγκρισιν τῶν παρ' ἀμοτέρων.

§ 14. Τοιαύτη ἦτον ἡ τῶν Αἰγυπτίων διαδικασία. Εἰ καὶ τινες συγγραφεῖς (Persin, Bigorie καὶ Aignan) ἐν ταύτῃ εὐρίσκουσι τὰ στοιχεῖα τοῦ ὀρκωτικοῦ συστήματος, φρονῶ, ὅτι πλανῶνται· διότι οἱ ἅπας ὑπὸ τῶν τριῶν πόλεων ἐκλεγόμενοι ἔμμενον μόνιμοι, καὶ διὰ τοῦτο κατὰ τὸν Διόδωρον, οἱ μὲν δικασταὶ ἰκανὰς συντάξεις πρὸς διατροφήν ὑπὸ τοῦ Βασιλέως ἐλάμβανον, ὁ δὲ Ἀρχιδικαστὴς πολλαπλασίας· ὅθεν ἐλλείπει τὸ κύριον τοῦ ὀρκωτικοῦ συστήματος στοιχεῖον, τὸ μὴ τοὺς αὐτοὺς καὶ μόνιμους εἶναι τοὺς ἐνόρκους. Τὸ δὲ ὑπὸ τοῦ Περίου καὶ Αἰνάνους ἀναφερόμενον παράδειγμα τῆς δίκης τοῦ Βελέσου, ἱερέως καὶ στρατηγῶ τοῦ Ἀρβάκη, ὡς ἀσφαλτον ἀπόδειξιν τοῦ συστήματος, εἶναι λίαν ἀτυχεῖς· διότι οἱ μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Νίνου δικάσαντες τοῦτον ἐπὶ κλοπῇ τοῦ χρυσοῦ τοῦ Σαρδαναπάλου, ἐξελέχθησαν ὑπὸ τοῦ Ἀρβάκη ἐκ τῶν συναγωνισαμένων Στρατηγῶν· ἄρα τὸ δικαστήριον ἐκεῖνο ἦτο Στρατοδικεῖον, συστήθην τῇ βουλήσῃ καὶ ἐκλογῇ τοῦ Βασιλέως (Διοδ. Σικελ. βιβλ. 2. σελ. 28)· αἱ δὲ τῶν τεθνεώτων κρίσεις, καλὰ ἄλλως, ἵνα παροτρύνωσι τὸν λαὸν πρὸς τὸ εὐσεβῶς καὶ ἐναρέτως τὸν βίον διάγειν, μὴ ἔχουσαι σχέσιν πρὸς τὰς τῶν ζώντων, οὐδαμῶς δύνανται νὰ χρησιμεύωσιν ὡς βᾶσις τοῦ ὀρκωτικοῦ συστήματος.

§ 15. Ἡ Ἀσιατικὴ κοινωνία μακροῦς καὶ εὐδαίμονος χρόνου ἤσκησεν, καὶ ὑπὲρ πάντα ἄλλον τῶν συγχρόνων λαῶν ἐπὶ τῇ τότε σοφίᾳ διακριθεῖσα, προέβαιεν εἰς τὴν δύσιν τῆς δόξης τῆς δόξας δὲ μεγάλου ἄλλου ἔθνους ἐπὶ τοῦ ἐπιγεῖου ὀρίζοντος

ἀνέτελλε· καὶ τὸ ἔθνος τοῦτο προώρισται νὰ κατακυριεύσῃ τῆς γῆς ἀπάσης, καὶ νὰ στήσῃ ὑπὲρ ἑαυτοῦ τὰ ἀείποτε ἐγείροντα τὸν σεβασμὸν τοῦ κόσμου ἀθάνατα μνημεῖα τῆς φιλοσοφίας, τῶν ἐπιστημῶν καὶ τῶν ὠραίων τεχνῶν, τῶν ὁποίων τὰς μὲν εἰς τὸ ὑπατον καὶ ἀμίμητον τῆς τελειότητος σημεῖον ὕψωσε, τῶν δὲ τὰς ἀναλλοιώτους βάσεις ἔθεσε.

Τὸ ἔθνος τοῦτο ἐστὶ τὸ Ἑλληνικὸν· ἡ ἀρχαία λοιπὸν Ἑλλὰς, ὅπως πρωταγωνιστεῖ ἐπὶ πλείστοις, εἴτε τελειοποιήσασα τὰ ἄλλοθεν παρελημμένα, εἴτε αὐτὴ ἐφευρούσα, οὕτω δικαίως καὶ τὸ γέρας τῆς ἐφευρέσεως τοῦ ὀρωτικῆς συστήματος, αὐτὴ προσήκει· παραλείποντες δὲ τὰ ἐν ταῖς λοιπαῖς πόλεσιν, ἐξετάσωμεν τὰ ἐν τῇ Ἀθηναϊκῇ Δημοκρατίᾳ γιγνόμενα.

§ 16. Ἐν Ἀθήναις, ἐκτὸς τοῦ ποινικοῦ δικαστηρίου τῶν Ἐφεσῶν, τοῦ συγκειμένου ἐκ πενήκοντα ἐνὸς γερουσιαστῶν, κατ' ἔτος κληρουμένων, καὶ μόνον περὶ τῶν ἀπρομελετήτων φόνων κρίνοντος· ἐκτὸς προσέτι τῆς ποινικῆς δικαιοδοσίας, ἦν εἶγεν ἡ Γενικὴ Συνέλευσις ἐπὶ σπουδαίων πολιτικῶν ἐγκλημάτων, ἦτον ὁ Ἄρειος Πάγος, τὸ σπουδαιότατον πάντων δικαστήριον, οὗ ἡ ἴδρυσις ἀνάγεται μέχρι τῶν μυθικῶν χρόνων. Τὸ δικαστήριον τοῦτο, αὐξήθη ἐπὶ τοῦ Σόλωνος μέχρι πενήκοντα ἐνὸς, καὶ πολιτικὴν συγχρόνως λαβὸν σημασίαν, οὐ μόνον περὶ πάντων ἐδίκαζε τῶν ἐγκλημάτων, ἀλλὰ καὶ φύλαζε τῶν νόμων, καὶ ἐπίσκοπος, καὶ ἐλεγκτὴς τῆς διαγωγῆς ἀπάντων ἦτον. Ὁ δημοκρατικὸς ἐκεῖνος λαὸς, φθονῶν ἀφ' ἐνὸς τὴν μεγάλῃν τοῦ Ἀρείου Πάγου ἰσχύν, καὶ ἐπιθυμῶν ἀφ' ἑτέρου νὰ μετάρχη τῶν δικαστικῶν καθηκόντων, ἀπήτησε, καὶ ἐπὶ τέλους ἐπέτυχε τὴν σύστασιν τοῦ δικαστηρίου τῶν Ἡλιαστῶν, κληθέντων οὕτως ἐκ τοῦ ἐν ὑπαίθρῳ συνεδριάζειν, τοῦ σπουδαιοτέρου πάντων καταστάντος.

§ 17. Πᾶς πολίτης, ἐλεύθερος, τριακονταετής, μὴ ὀφειλέτης τοῦ δημοσίου, καὶ μὴ γνωστὸς ἐπὶ ἀτιμίᾳ, ἐδικαιοῦτο νὰ λάβῃ μέρος ἐν ταῖς συνεδριάσεσιν· ὅθεν συνετάττετο ἐνικυσίως κατάλογος, περιέχων τοὺς ἔχοντας τὰ τοιαῦτα προσόντα· ἐκ τοῦ καταλόγου δὲ τούτου ἐκλεροῦντο εἴς χιλιάδες, οἵτινες, ἢ ὁμοῦ ἅπαντες ἐν ταῖς σπουδαιοτέrais ὑποθέσεσιν, ἢ ἀλληλοδιαδόχως ἠδύνατο νὰ συνεδριάξωσι· διηροῦντο δὲ εἰς δέκα κλάσεις, ὅσα ἦσαν καὶ τὰ τμήματα τοῦ δικαστηρίου, καὶ ἕκαστος ἔφερε δικτύλιον, ἐφ' οὗ ἦτο γεγραμμένον τὸ ὄνομα τοῦ τμηματικοῦ δικαστηρίου, εἰς ὃ ἀνῆκε, καὶ πινάκιον, ἐφ' οὗ ἔγραφε τὴν ψῆφον τοῦ· ὁ ἐλάχιστος δ' ἀριθμὸς τῶν συνεδριάζόντων συνέκειτο ἐκ

πεντακοσίων καὶ ἑνός· ἡ δικαιοδοσία τῶν Ηλιαστῶν ἐξετέλειτο ἐπὶ πάντων τῶν ἐγκλημάτων, ἐκτὸς τῶν δικαζομένων ὑπὸ τῶν Ἑφεσίων, καὶ τοῦ Ἀρείου Πάγου, τοῦ ὁποίου ἡ δικαιοδοσία περὶ ἠρίστη ἐπὶ μόνων τῶν φόνων, τῶν φαρμακειῶν, τῶν πυρκαϊῶν, καὶ ἐπὶ τινῶν ἄλλων ἐγκλημάτων, τιμωρομένων μὲ ἴακτον.

§ 18. Τὰ ἐγκλήματα κατὰ τῆς ἀσφαλείας τῆς πόλεως κατηγόρει εἰς τῶν θεσμοθετῶν κατὰ καθήκον, (καὶ ἐντεῦθεν ἡ βᾶσις τῆς εἰσαγγελικῆς ἀρχῆς, ἣν ἤδη οἰκισιοποιοῦνται οἱ Γάλλοι) τὰ δὲ τῆς δημοσίας τάξεως, πᾶς πολίτης· τὰ δὲ ἰδιωτικά μόνος ὁ βλαπθεὶς, οἱ γονεῖς του, ὁ κύριός του, ἢ ὁ Ἐπίτροπός του.

§ 19. Ὁ θεσμοθέτης λαμβάνων τὴν κατηγορίαν, καὶ πειθόμενος περὶ τοῦ βασίμου ταύτης, ὥριζε τὴν ἡμέραν τῆς συζήτησεως, ἀφοῦ ἔδιδε προθεσμίαν μηνιαίαν ἢ καὶ μείζονα τῷ κατηγορουμένῳ πρὸς προπαρασκευὴν τῶν τῆς ὑπερασπίσεως μέσων.

Ἐλθούσης τῆς ὁρισθείσης ἡμέρας, ὁ θεσμοθέτης ἐκάλει τοὺς δικαστὰς καὶ προέδρευε τοῦ Δικαστηρίου.

§ 20. Οἱ ἑνορκοὶ, πρὶν ἢ λάβωσι τὰς ἐδρας των, ἔδιδον τὸν, ἐν τῷ κατὰ Τιμοκράτους λόγῳ τοῦ Δημοσθένους, σωζόμενον ὄρον.

«Ψηφιοῦμαι κατὰ τοὺς νόμους καὶ τὰ ψηφίσματα τοῦ δήμου τῶν Ἀθηναίων καὶ τῆς Βουλῆς τῶν πεντακοσίων κτλ. οὐδὲ ὄρα δέξομαι τῆς ἠλιάσεως ἕνεκα, οὔτ' αὐτὸς ἐγὼ, οὔτ' ἄλλος ἐμοί, οὔτ' ἄλλη, εἰδότης ἐμοῦ, τέχνη οὔτε μηχανῆ οὔδε μιχ'· καὶ γέγονα οὐκ ἔλαττον, ἢ τριάκοντα ἔτη· καὶ ἀκρόασμαί του τε κατηγοροῦ, καὶ τοῦ κατηγορουμένου ὁμοίως ἀμφοῖν, καὶ διαψηφιοῦμαι περὶ αὐτοῦ, οὐ ἂν ἦ ἡ δίωξις· ἐπομύναμι Δία, Ποσειδῶ, Δήμητρα, καὶ ἐπαρᾶσθαι ἐξώλειαν ἐκυτῶ, καὶ οἰκία τῆ ἐκυτοῦ, εἴτε τοιοῦτον παρὰ βίον· εὐσραχούντι δὲ πολλὰ κάγαθὰ εἶναι». Τούτου δ' ἕνεκα ἐκαλοῦντο ὁμοιοκότες (ἑνορκοὶ) (1),

§ 21. Οἱ μάρτυρες, ὀρκιζόμενοι, ἐξητάζοντο δημοσίως· οἱ ὑπερασπισταὶ τοῦ κατηγοροῦ καὶ κατηγορουμένου, ἢ οἱ ἴδιοι, ἂν ἠδύναντο, ἠγόρευον κατὰ τὸν ὀρκιζόμενον ὑπὸ τῆς κλεψύδρας χρόνον· μετὰ δὲ τὰς ἀγορεύσεις ἀπεφάσιζον οἱ ἑνορκοὶ περὶ τε τῆς ἐνοχῆς ἢ τῆς ἀθωότητος καὶ περὶ τῆς ἐφαρμογῆς τῆς ποι-νῆς, ῥίπτοντες ἐκάστου ἐν τῇ κάλπῃ σφαιροῖδιον ἢ τρυπημένον,

(1) Δημοσθ. κατὰ Μειδίου.

σημαίνον τὴν ἐνοχὴν, ἢ ἀτρύπητον, σημαίνον τὴν ἀθωότητα· ὁ δὲ προεδρεύων, ἀριθμῶν τὰς ψήφους, ἐδημοσίευσεν τὴν ἀπόφασιν κατὰ τὸ ἀποτέλεσμα τῆς πλειονοψηφίας· ἐν δὲ ἰσοψηφίᾳ ὁ Κηρυξ ἔθετεν ἀθωωτικὴν ψήφον, καλουμένην «ψῆφος τῆς Ἀθηᾶς» καὶ ὁ κατηγορούμενος ἠθωούτο.

§ 22. Ταῦτα ἦσαν τὰ κυριώτερα στοιχεῖα τῆς διαδικασίας τῶν Ἡλιαστῶν.

Ἡ συμμετοχὴ τῶν πολιτῶν, ἐχόντων ὠρισμένα προσόντα, καὶ περιοδικῶς κληρουμένων ἢ δημοσίᾳ συζητήσις καὶ διεξαγωγὴ τῶν ἀποδείξεων, ἐξ ὧν καὶ μόνων οἱ Ἡλιασταὶ ἐσχημάτιζον τὴν πεποίθησίν των· ἢ διεβουλευσίς τῆς προδικασίας καὶ τῶν συζητήσεων ὑπὸ τοῦ Θεσμοθέτου, δημοσίου ὄργανου τῆς ἐξουσίας· ἢ ὀρκοδοσία τῶν ἐνόρκων καὶ τῶν μαρτύρων· ἢ παράστασις κατηγοροῦ, καὶ ἡ ὑπὸ τούτου ὑποστήριξις τῆς κατηγορίας, οὐ μόνον τὰ στοιχεῖα, ἀλλὰ καὶ πλήρες ἀποδεικνύουσι τὸ ὀρκωτικὸν σύστημα, ὅπως σήμερον ἐννοοῦμεν τοῦτο. Ἐντεῦθεν ἐξάγεται ἀναμφιλέκτως, ὅτι τὸ ὀρκωτικὸν σύστημα ἐγεννήθη καὶ ἀνεπτύχθη ἐν Ἑλλάδι, καὶ λίαν ἡμαρτημένως συγγραφεῖς τινὲς ἀποδίδουσι τὴν γένεσιν τούτου εἰς μεταγενεστέρους ἐποχὰς καὶ γενεάς, εἴτε ἀμελήσαντες νὰ σπουδάσωσι τὸ Ἄττικόν ἰδίως δίκαιον, εἴτε ἐξ ἐθνικῆς φιλοτιμίας ἀποσχόντες νὰ ἀποδώσωσι καὶ τὴν τιμὴν ταύτην εἰς τὴν Ἑλληνικὴν εὐφυΐαν. Ὁ Faustin Hélie ὅμως (τομ. 1. σελ. 31 καὶ ἐπ. instr. crim), ὁ πολυμαθέστερος ποινικολόγος, ὁ τὰς σωζομένας πηγὰς τοῦ Ἑλληνικοῦ δικαίου σπουδάσας, εὐγνωμοσύνην ἄπειρον ἀπονέμει εἰς τὴν Ἀθηναϊκὴν διαδικασίαν, ἣτις καθιέρωσε τὰς τρεῖς μεγάλας ἀρχὰς, τὰς ἀποτελούσας τὴν βάσιν πάσης ὀρθῆς ποινικῆς διαδικασίας, τὰς ληφθεῖσας ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων, καὶ γενναιολογικῶς μετενεχθεῖσας ἤδη παρ' ἡμῖν, οἷον

- 1) τὴν συμμετοχὴν τοῦ λαοῦ εἰς τὰς δίκας
- 2) τὸ δικαίωμα τῆς κατηγορίας, καὶ
- 3) τὴν δημοσιότητα τῶν συζητήσεων.

§ 23. Ἡ συμμετοχὴ τοῦ λαοῦ περιέχει ἄπειρα πλεονεκτήματα εἰς τὴν καλὴν τῆς δικαιοσύνης διανομήν, περὶ ὧν γεννήσεται παρακλιτώντως λόγος.

§ 24. Τὸ δικαίωμα τοῦ κατηγορεῖν παρακαλουθεῖ τὸ ἐγκλημα, ἀνευρίσκει καὶ προετοιμάζει τὰ μέσα τῆς ἀποδείξεως· ἐκτίθηται καὶ ὑποστηρίζει ταῦτα ἐν τῇ συζητήσῃ, καὶ διαφωτίζει

τοὺς δικαστὰς πρὸς ἐξέλεγχιν τούτων, καὶ πρὸς μόρφωσιν ἀληθοῦς πεποιθήσεως.

§ 25. Ἡ δὲ δημοσιότης, ἦν ὡς θεμελιώδη, καὶ σωτήριοι μετὰ θριάμβου οἱ μεταγενέστεροι ἐν τοῖς συντάγμασιν ἀνέγραψαν, πολλὰ καὶ ποικίλα ἔχει τὰ πλεονεκτήματα. Αὕτη ἀνύψωσε τὸ βῆμα τῶν Ἀθηναίων καὶ τῆς Ῥώμης, καὶ παρήγαγε τοὺς Δημοσθένεις καὶ Κικέρωνας, τὰ πρότυπα τῆς δικαστικῆς καὶ πολιτικῆς ῥητορείας, καὶ αὕτη οὐχ ἤττον καὶ νῦν πολλοὺς ἀξιότους τούτων μιμητὰς παράγει. Αὕτη παρίστησι ζωηρότερα τὰ γεγονότα, καὶ καθίστησι τὴν μὲν ἀνάπτυξιν τούτων εὐχερεστέραν, τὸ δὲ φιλάληθες τῶν μαρτύρων εὐελεγκτώτερον. Αὕτη βελτιοῖ τὰ ἦθη καὶ τῶν λεγόντων, καὶ τῶν ἀκούοντων, καὶ ἀσκεῖ πάντας πρὸς τὰ χρηστά, πρὸς τὰ νόμιμα, καὶ πρὸς τὴν τάξιν. διότι, οἱ μὲν ἕνεκα ἀγωγῆς ἢ αἰδοῦς, ἢ φόβου, οὐδὲν ἀντιβαῖνον τοῖς ἡθεσι, τοῖς νόμοις, καὶ τῇ συνειδήσει ἑαυτῶν δύνανται νὰ λέγωσιν, οἱ δὲ, ἀεὶποτε τὰ καλὰ καὶ νόμιμα ἀκούοντες, χρηστότεροι καὶ εὐπειθέστεροι τοῖς νόμοις καὶ τῇ τάξει γίνονται. Ἡ δημοσιότης εἶναι ἡ ἐγγύη τῆς δικαιοσύνης, ὁ χαλινὸς τῶν παθῶν, ἡ βάσανος τῶν κακῶν δικαστῶν, καὶ ὁ ἀκριβοῦς ἔλεγχος τῆς διαγωγῆς καὶ τούτων, καὶ τοῦ κατηγορουμένου εἶναι, κατὰ τὸν Κικέρωνα, τὸ στέμμα τοῦ Δικαστηρίου (*coronā consensus cinctus est. Κικερ. pro Milone 4.*), καὶ ὄντως, ὁ μὲν δικαστῆς, κρίνων, κρίνεται συγχρόνως καὶ ἀμετακλήτως ὑπὸ τοῦ λαοῦ, τοῦ τὰ πάντα βλέποντος καὶ ἀκούοντος· ὁ δὲ κατηγορούμενος, οὐ μόνον ὑπὸ τοῦ δικαστοῦ, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τοῦ λαοῦ ἐπίσης κρίνεται· τούτων δ' οὕτως ἐχόντων, οἱ μὲν δικασταὶ προσεκτικώτεροι καὶ εὐσυνειδητότεροι γίνονται, τὴν κρίσιν τοῦ λαοῦ αἰδοῦμενοι, καὶ φοβούμενοι, οἱ δὲ κατηγορούμενοι, δικαίως μὲν καταδικασθέντες, ἢ ἀδίκως ἀθωωθέντες, δὲν θέλουσιν ἔχει ὑπὲρ ἑαυτῶν προσηνεῖς τοὺς πολίτας, τοὺς μάρτυρας τῆς διαγωγῆς τῶν δικαίως δὲ ἀθωωθέντες, εὐπρόσωποι καὶ εὐπρόσδεκτοι ἐν τῇ κοινωσίᾳ ἔσονται.

§ 26. Τὸ μέγα τοῦτο τῶν δημοκρατικῶν Ἀθηναίων δικαίωμα στερεῶς διατηρεῖτο, καὶ δεόντως ἡσκειτο, ἐνόσω τὰ μὲν ἦθη ἔμμενον χρηστά καὶ ἀλώβητα, ἢ δὲ ἐλευθερία ἀληθῆς καὶ σώφρων, ἢ δὲ φιλαρχικὴ ραδιουργία ἀσθενής. Ἀφοῦ ὅμως ἤρξαντο τὰ μὲν ἦθη νὰ ὀλισθαίνωσιν, ἢ δὲ ἐλευθερία ν' ἀκολασθαινη, ἢ δὲ φιλαρχικὴ καὶ δημοκοπικὴ ραδιουργία νὰ δηλητηριάξῃ τοὺς εὐπίστους· ἅμα ὁ φίλαρχος Περικλῆς ἀπήλλαξε μὲν τοὺς πλου-

σίους τῆς ἕνεκα μὴ ἐμφάνισιως ἐν τοῖς δικαστηρίοις πληρωμῆς τοῦ προστίμου, ἐπλήρωσε δὲ τοὺς πτωχοὺς, ἵνα συνεδριάξωσι καὶ ἅμα τέλος καὶ ἄτιμοι, καὶ δούλοι ἀδικητικῶς μετεῖχον τῶν συνεδριάσεων ἐπὶ μόνῃ τῇ ἐπιθυμίᾳ τοῦ νὰ λαμβάνωσι τοὺς τρεῖς ὀβολοὺς, οἱ δὲ χρηστοὶ καὶ ἐνάρετοι πολῖται ἕνεκα αἰδοῦς ἀπεῖχον, τότε καὶ τὸ ἔνδοξον τοῦτο δικαστήριον διεφθάρη, καὶ ὁ Ἀριστείδης ἐξωστρακίσθη, καὶ ὁ Σωκράτης καὶ Φωκίων ἐθανατώθησαν, καὶ ἡ ἐλευθερία τοῦ λαοῦ μετὰ τῆς δημοκρατίας καὶ μετὰ τοῦ ὀρωτικῆς συστήματος κατέπεσαν· διότι οἱ ἐλεύθεροι θεσμοί, καὶ τὰ ὑπὸ τούτων χορηγούμενα τοῖς πολίταις δικαιώματα βιοῦσιν, ἔνθα οἱ πολῖται εἰσὶν ἐνάρετοι, εὐπειθεῖς τοῖς νόμοις, καὶ φίλοι τῆς τάξεως.

§ 27. Ὅπως τῆς Αἰγύπτου дуούσης, ἡ ἡὼς τῆς Ἑλλάδος ἀνέτελλεν, οἴτω καὶ ταύτης πρὸς τὴν δύσιν τῆς βαινούσης, ἡ κοσμοκράτειρα Ρώμη ἀνεφαίνετο, ἵνα καὶ αὕτη, παραστήσασα ἐν τῷ θεάτρῳ τοῦ κόσμου τὸ ὀρισμένον αὐτῇ πρόσωπον, δύση ἐπίσης, καὶ νέον στέφανον δόξης καὶ εὐφύτας ἄλλοις διαδόχοις ἔθνεσι καταλίπη.

§ 28. Ἡ Ρώμη, διανύσασα τὸν πρῶτον αὐτῆς βίον ὑπὸ ἀπόλυτον ἐξουσίαν, καὶ ἀτελῆ νομοθεσίαν, ἤρξατο, ἐφ' ὅσον κοινωνικῶς ἀνεπτύσσετο, ἀλγεινῶς νὰ φέρῃ τὸ βάρος τῆς τυραννίας, καὶ διακαῶς νὰ ποθῇ τὴν ἀπελευθερώσιν τῆς· χρόνους λοιπὸν μακροὺς κατὰ τῆς τυραννίας τῶν Βασιλείων τῆς παλαίσασα, ἔμεινε ἐν τέλει νικήτρια, κατέλυσε τῶν Ταρκινίων τὴν δυναστείαν, καὶ συνέστησε δημοκρατίαν· ἀλλ' ὅπως βασιλευομένη τὰς βάσεις τῶν θεσμῶν τῆς ἐκ τῆς Ἑλλάδος παρέλαβεν, οὔτω, καὶ δημοκρατηθεῖσα, πρὸς τοὺς νόμους τῆς Ἀθηναϊκῆς δημοκρατίας ἀπέβλεψε, τούτους εὐλόγως παραγωγοὺς τῆς δόξης τῶν Ἀθηναίων θεωρήσασα. Ἐπεθύμησε λοιπὸν τὰ πολιτικὰ τῶν Ἀθηναίων πολιτῶν δικαιώματα, καὶ τὴν διαδικασίαν τῶν Ἡλιαστῶν τῆς ἐπιθυμίας ὅμως ταύτης βραδέως καὶ ἐναγωνίως ἔμελλε ν' ἀπολάσῃ· διότι, ἔνθα χρόνος μακρὸς τὰ μοναρχικὰ καὶ ἀριστοκρατικὰ στοιχεῖα ἐρρίζωσε, δυσχερῶς οἱ λαοὶ ἐκρίζωνουσι ταῦτα, ἀπελευθεροῦνται, καὶ ἐλευθεροὺς νόμους ἀποκτώσι καὶ τοῦ γενικοῦ τούτου κανόνος, δὲν ἠδύνατο νὰ ἐξαιρεθῇ ἡ Ρώμη.

§ 29. Ἀφοῦ λοιπὸν ἐπὶ αἰῶνας πολλοὺς ματαίως ἐπάλασεν ὁ λαὸς τῆς Ρώμης κατὰ τῆς δικαστικῆς κυριαρχίας τῶν Πραιτόρων καὶ Ἰπάτων, ἔπρεπε ἀναποδράστως νὰ εὐρεθῇ ὁ ἀνήρ

τῆς ἐποχῆς, ζηλωτῆς μὲν τῶν πόθων τοῦ λαοῦ, ἰσχυρὸς δὲ πρὸς
πραγματοποιήσιν τούτων. Τοιοῦτος δ' ἀνεβάνη ὁ Βαλέριος Που-
πλικόλας, ὅστις διὰ νόμου καθιέρωσε τὸ δικαίωμα τοῦ λαοῦ,
τοῦ κατ' ἔφεσιν κρίνειν πάσας τὰς ἀποφάσεις τῶν Πραιτόρων.
Τοῦ ἰσχυροῦ δὲ τούτου ῥήγματος κατὰ τῆς ἀριστοκρατικῆς ἰσ-
χύος ἀπαξ γενομένου, ἡ πλήρης ἄλωσις αὐτῆς δὲν ἠδύνατο νὰ
βραδύνη, καὶ τάχιον ἐπὶ τέλους ἐπετεύχθη ἡ τοῦ λαοῦ ἀξίωσις
τοῦ νὰ περιβληθῇ πρωτοβαθμίως καὶ ἀνεκκλήτως ἀπάσῃ τῇ δι-
καστικῇ ἐξουσίᾳ. Ἴνα μὴ ὅμως, τὸν λόγον ἐκτείνας, ἐξέλθω τῶν
ἔριων τῆς προκειμένης ὁμιλίας, θεωρῶ σκόπιμον νὰ παραλίπω
τὴν περιγραφὴν τῶν μέχρι τοῦ 6.ου αἰῶνος διαφόρων περιπε-
τειῶν τῆς δικαστικῆς διαδικασίας, καὶ νὰ ἀναφέρω μόνον τὴν
τοῦ 7.ου ὅπως ἐτελειοποιήθη.

§ 30. Ὁ Πραίτωρ, ἐκδίδων κατὰ τὰς καλένδας τοῦ Ἰανουα-
ρίου τὸ σύνθηες διάταγμα (edictum), καὶ ὀριζόμενος, ὅτι κατὰ
τοὺς νόμους θέλει ἀπονέμει τὴν δικαιοσύνην, ἐδημοσίευσεν συγ-
χρόνως καὶ τὸν κατάλογον τῶν δικαστῶν (ἐνόρχων) συγκείμε-
νον ἐκ 1125· ἐκ δὲ τοῦ γενικοῦ τούτου καταλόγου ὠρίζε τοὺς
δικάσοντας κατὰ τὸ ἔτος ἐκεῖνο.

§ 31. Ὁ Πραίτωρ, δεχόμενος τὴν ὑπὸ τοῦ κατηγοροῦ κατη-
γορίαν, ἐὰν εὑρίσκει ταύτην βᾶσιμον, ὠρίζε τὴν ἡμέραν τῆς συ-
ζητήσεως, καὶ προέδρευε τοῦ Δικαστηρίου.

§ 32. Συνερχομένων τῶν δικαστῶν ἐν ὑπαίθρῳ (in forum),
ἐκληροῦντο οἱ μέλλοντες νὰ δικάσωσιν· ὁ ἀριθμὸς τούτων δὲν ἦτον
ὄρισμένος, ἀλλ' ὅπως ὁ Κικέρων ἀναφέρει, περιωρίζετο μεταξὺ
τῶν 32 καὶ 75.

§ 33. Γενομένης τῆς κληρώσεως ὑπὸ τοῦ Πραιτόρος, ὅτε
κατήγορος καὶ ὁ κατηγορούμενος ἐδικαιοῦντο ἀναιτιολογητῶς
νὰ ἐξαιρέσωσι τινὰς τούτων· τούτου ἕνεκα καὶ ὁ Πλίνιος λέγει
«sors et urna fisco iudicem assignat: licet rejicere licet
exclamare: hunc nolo».

§ 34. Οἱ κληρούμενοι δικασταὶ ἠδύναντο ν' ἀπαλλαχθῶσι
διὰ λόγους ἀσθενείας, ἢ οἰκιακῶν ὑποθέσεων, περὶ τῶν ὁποίων
ἔκρινεν ὁ Πραίτωρ.

§ 35. Πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς συζητήσεως οἱ δικασταὶ ὠρκί-
ζοντο, ὅτι θέλουσι κρίνειν κατὰ τοὺς νόμους, ἐφ' ᾧ καὶ ἐκαλοῦν-
το iudices jurati (ἐνορκοὶ) καθόσον κατὰ τὸν Κικέρωνα (de
offic. III. 10) quum vero jurato sententia dicenda sit,
meminerit deum se adhibere testem.

§ 36. Αρχομένης τῆς συζητήσεως, ἐζητάζοντο οἱ μάρτυρες ἐνόρκως, ἢ ἀνεγινώσκοντο αἱ καταθέσεις των ἠγόρευον ὅτε κατηγορος καὶ ὁ κατηγορούμενος ἢ οἱ συνήγοροί του, καὶ οἱ δικασταὶ ἀπῆρχοντο πρὸς διάσκεψιν.

§ 37. Κατ' ἀρχάς οἱ ἐνορκοὶ ἐδίδον τὴν ψήφον των δημοσίως κατὰ τὸν 7.ον ὕμνος αἰῶνα, ἐψηφοφόρου μυστικῶς διὰ πινακίων (tabellas) ὅθεν ἐκάστῳ ἐνόρκῳ ἐδίδοντο τρεῖς πίνακες, εἰς ὧν ὁ μὲν εἰς ἔφερε τὸ στοιχεῖον Α ὁ δὲ τὸ στοιχεῖον C, ὁ δὲ τὰ στοιχεῖα N. L. σημαίνοντα *absolvo, condemno, non liquet* (ἀθώωνω, καταδικάζω, δὲν ἀποδεικνύεται) καὶ ἐρίπτον ἐν τῇ κάλπῃ, ὃν τινα πίνακα ἐβούλοντο.

§ 38. Μετὰ τὴν διαλογὴν τῶν ψήφων ὁ Πρακτικὸς ἐδημοσίευσεν λακωνικῶς τὴν ἀπόφασιν, προφέρων, ἐν μὲν καταδίκη, *videtur fecisse*· ἐν δὲ ἀθώωσει, *non videtur fecisse*· μετὰ δὲ τὴν καταδικαστικὴν ἀπόφασιν ὁ κατηγορος ἐπεκαλεῖτο τὴν ἐφαρμογὴν τῆς ποινῆς, καὶ οἱ αὐτοὶ δικασταὶ ἀπεφάσιζον.

§ 39. Πρὸς καταδίκην, ἢ ἀθώωσιν ἀπῆρτετο ἀπόλυτος πλειοψηφία· ἐν δὲ ἰσοψηφίᾳ, ἠθωοῦτο ὁ κατηγορούμενος. Ἐὰν δὲ ἐπλεόναζον αἱ ψήφοι τοῦ *non liquet*, διετάσσετο περαιτέρω ἀποδείξεις, καὶ ἐγένετο νέα τῆς ὑποθέσεως ἐκδίκασις.

§ 40. Ἐκ τῶν εἰρημένων ἐξάγεται προδήλως, ὅτι, τὸ δρωτικὸν σύστημα τῶν Ἀθηναίων παραλαβόντες οἱ Ῥωμαῖοι, ἐτροποποίησαν αὐτὸ μόνον, καθόσον περιώρισαν τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐνόρκων, καὶ καθιέρωσαν τὴν ὑπὸ τε τοῦ κατηγοροῦ καὶ κατηγορουμένου ἐξαίρεσιν τούτων.

§ 41. Τὸ παρὰ Ῥωμαίοις δρωτικὸν σύστημα, καθὼς καὶ τὸ δημοκρατικὸν στοιχεῖον, ἴσχυεν ἀκμάζον, καὶ καλοῦς τῆς δικαιοσύνης ἐπέφερε καρποὺς, ἐνόσω οἱ πολῖται ἐναρέτως ἤσκουν τοῦτο, καὶ ἀδιάφθοροι ἔμενον κατὰ τῆς μεγάλης καὶ διαρκοῦς ἀντενεργείας τῆς ἀριστοκρατικῆς τάξεως. Ἀφοῦ ὅμως ἡ τάξις αὕτη, μετὰ πολλὰς ἀντιδράσεις, καὶ δι' ὧν εἶχε νὰ διαθέσῃ πολλῶν μέσων, ἠδυνήθη νὰ σαγηνεύσῃ καὶ νὰ διαφθείρῃ τὸν λαόν, καὶ νὰ χαλαρώσῃ τὰ δημόσια ἔθνη, τότε καὶ ἡ δημοκρατία καὶ τὸ δρωτικὸν σύστημα ἤρξαντο δρωμαίως βαίνοντα πρὸς τὴν πτώσιν των, καὶ μόνον τολμηρὰ χεὶρ ἀπῆρτετο, ἵνα τὰ θεμέλια τῆς δημοκρατικῆς θεσμοθεσίας σαλεύσῃ, καὶ τὸν δεσποτισμὸν ἐπαναγάγῃ· καὶ πρῶτος ὁ Σύλλας τὸν πρῶτον κατήνεγκεν θανατηφόρον κτύπον, ἀφαιρέσας ἀπὸ τοὺς πολίτας τὸ δικαίωμα τοῦ ἐνόρκου, καὶ ἀπονείμεις τοῦτο μόνοις τοῖς Γερουσισταῖς.

§ 42. Ἡ δημοκρατία τῶν Ρωμαίων ἐπὶ τέλους κατέπεσε· τὸ δὲ δοκωτικὸν σύστημα ἐπέζησεν ἐπὶ τῶν διαδόχων αὐτοκρατορῶν ἐπὶ τινὰς χρόνους, ὡς μὴ ἔρπῳ διὰ νόμου καταργηθῆν, ἀλλὰ νεκρὸν, καὶ ἀνεφάρμοστον· διότι ἡ Γερουσία ἀνέλαβεν ἄπασαν τὴν δικαστικὴν ἐξουσίαν. Ἐπὶ τέλους ὅμως, ἰσχυράτης πάντως τῆς ἀπολύτου μοναρχίας ἐπὶ Διοκλητιανοῦ, ὁ καλούμενος Βασιλικὸς νόμος καὶ τὸ σύστημα τοῦτο, καὶ τὴν δικαστικὴν ἐξουσίαν τῆς Γερουσίας, καὶ πᾶσαν ἄλλην φιλελεύθερον τῆς πολιτείας διάταξιν καταργήσας, ἐνέδυσε τοῦς Καίσαρας πάση ἐξουσίᾳ, εἰς δὲ τὸν λαὸν καὶ τὴν Γερουσίαν κατέλιπε μόνον τὴν δόξαν τῆς ὑποταγῆς, ἐφ' ᾧ καὶ ὁ Τάκιος (annal. lib. 6) εὐλόγως ἀνεφώνει «Tibi, Caesar, summum rerum iudicium»
»Dii dedere, nobis obsequii gloria relicta est.»

§ 43. Καθ' ὅλην δὲ τὴν ἐπομένην μακρὰν ἐποχὴν τῆς Ρωμαϊκῆς καὶ Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας οὐδὲν πλέον ἴχνος τοῦ δοκωτικοῦ Συστήματος ἀπαντᾷται.

§ 44. Ὁ κολοσσὸς τῆς Ῥώμης, τοῦ χρόνου πληρωθέντος, κατέπεσε, καὶ ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τούτου οἱ ἑσπεροὶ τῆς Γερμανίας, ἐκ τῶν δασῶν τῶν ἐξωρηθέντες, νέαν προώρισται νὰ διαγράψωσιν ἐποχὴν, καὶ πάντῃ παράδοξον νὰ παραστήσωσι πρόσωπον· πολὺ δ' ἤθελον ἀπομακρυνθῆ τοῦ σκοποῦ, ἐὰν ἐπεχείρουν νὰ διασχίσω τὰ πυκνὰ σκότη τῆς μεσαιωνικῆς ταύτης ἐποχῆς, καὶ νὰ περιγράψω τὰς διαφόρους περιπετείας τῆς δικαστικῆς διαδικασίας, τὰς καλουμένας κρίσεις τοῦ Θεοῦ, τὰς βασιάνους, τὰς δικαστικὰς καὶ ἀτομικὰς μονομαχίας, δι' ὧν καὶ μόνων οἱ ἄμαθεῖς, προληπτικοὶ καὶ φανατικοὶ ἐκεῖνοι λαοὶ ἐδόξαζον, ὅτι ἠδύνατο νὰ εὐρίσκωσι τὴν ἀλήθειαν, καὶ ν' ἀπονέμωσι τὴν δικαιοσύνην· ἔθεν διὰ βραχυτάτων θέλω ἀφηγηθῆ μόνον τὰ σχέσιν τινὰ πρὸς τὸ δοκωτικὸν σύστημα ἔχοντα.

§ 45. Αἱ νομαδικαὶ ἐκείναι φυλαὶ εἶχον ἰδιάζουσαν τινὰ δικαστικὴν διαδικασίαν, συνάδουσαν τοῖς ἤθεσι, καὶ τῇ διανοητικῇ αὐτῶν ἀναπτύξει· τούτέστι τὰ μὲν βαρῆα ἐγκλήματα ἐδίκαζεν ὁ λαὸς, ἔνοπλος ἐν συνελεύσει, καὶ ἐν ὑπαίθρῳ συνερχόμενος, τὰ δ' ἑλαφρὰ ἐδίκαζον κατ' ἐντολὴν αὐτοῦ οἱ κατὰ τόπον ἄρχοντες (principes).

§ 46. Κατακτῆσαντες τὴν Ῥώμην, δὲν ἠδύνατο μὲν νὰ ἐγκαταλίπωσιν ἀμέσως τὰς ἰδίας τῶν ἔξεις, καὶ νὰ δεχθῶσι τὴν διαδικασίαν τῶν κατακτηθέντων, δὲν ἐθεώρησαν ὅμως καὶ πρόσφορον, ἵνα ἀμεταβλήτως ἐπιβάλλωσιν εἰς τούτους τὴν ἰδικὴν τῶν

ἐφ' ᾧ καὶ συγχώνευσις ἐξ ἀνάγκης ἐγένετο, καὶ νέον σύστημα ἐμορφώθη. Ὄθεν, τῆς χώρας διανεμηθείσης, διάφορα συνέστησαν δικαστήρια.

1. Τὸ Δικαστήριον τῶν Δουκῶν (*Graf* ἢ *Grafio*) καλούμενον *Mallum*· οὗτοι, συμπαραλαμβάνοντες καὶ ἑπτὰ μέχρι δώδεκα τὸ πρῶτον μὲν ἐκ τῶν ἐλευθέρων τῆς Κομητείας, ἔπειτα δὲ καταχρηστικῶς ἐκ τῶν περὶ ἑαυτοῦς ἐπισημοτέρων, καλουμένων *Rachimougs*, ἢ *Arimans*, ἐδίκαζον ἅπαντα τὰ ἐν τῇ περιφερείᾳ τῶν ἐγκλήματα. Ἔνεκα ὅμως τῶν μεγάλων ἀποστάσεων καὶ τοῦ πλήθους τῶν ὑποθέσεων ἀπέστειλλον τοὺς ὑπασπιστάς των, ἵνα σχηματίζωσι τοιαῦτα τοπικὰ δικαστήρια, καὶ δικάζωσιν ἀνεκκλήτως καὶ κυριαρχικῶς.

2. Τὸ δικαστήριον τῶν Βασιλέων, (*placitum palatii*). Οὗτοι, ἔχοντες παρόδρους τοὺς Δούκας, τοὺς Κόμητας, καὶ τοὺς Ἀρχιερεῖς ἐδίκαζον τοὺς μὴ βουλομένους νὰ ἐμφανίζωνται εἰς τὰ δικαστήρια τῶν Δουκῶν, ἢ τοὺς μὴ ὑποτασσομένους εἰς τὰς καταδικαστικὰς τούτων ἀποφάσεις.

3. Τὸ δικαστήριον τῆς Γενικῆς Συνελεύσεως, (*placitum generale francorum* καλούμενον). Τοῦτο ἐκαλεῖτο ἐκτάκτως ἐπὶ τῶν ὄχθων ποταμοῦ τινος, κατὰ τὰ Φραγκικὰ ἔθιμα, προκειμένου περὶ σπουδαίων πολιτικῶν ὑποθέσεων, καὶ προεδρεύετο ὑπὸ τοῦ Βασιλέως. Τοιοῦτον δὲ, κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς, συνεκάλεσεν ὁ μὲν Κάρολος ὁ Μέγας, ἵνα δικάσῃ τὸν συνωμότην υἱὸν τοῦ Πεπίνου, ὁ δὲ Λουδοβίκος Δαβουέρος, ἵνα δικάσῃ τὸν ἀνεψιὸν τοῦ Βερνάρδου, καὶ τοὺς συνωμώτας του κατὰ τὸ 845 Μ. Χ.

§ 47. Ἐκ τῶν δικαστηρίων τούτων μόνον τὸ τῶν Δουκῶν παρίστησιν ἔγχος τι τοῦ ὀρκωτικοῦ συστήματος, καθόσον τοῦλάχιστον προσλαμβάνοντο ὡς δικασταὶ ἐκ τῶν ἐλευθέρων πολιτῶν, ἀλλὰ καὶ τὸ ἔγχος τοῦτο ἐπεσκοτίσθη ἔπειτα, ἀφοῦ κατὰ βούλησιν οἱ Δοῦκαι προσεκάλουν ὡς δικαστὰς τοὺς ἀφοσιωμένους *arimans*.

§ 48. Τὴν κατάχρησιν ταύτην θέλων νὰ περιστείλῃ ὁ Κάρολος, ἀπέστειλε τοῖς Κόμησι κατάλογον τῶν χρηστοτέρων καὶ εὐσυνειδητοτέρων πολιτῶν, καλουμένων *scabins* (ἐκ τοῦ *scabellum*, ἔδρας) ἐξ ὧν οὗτοι ὄφειλον νὰ λαμβάνωσι τοὺς δικαστὰς, καὶ οὕτω διετηρήθησαν μὲν εἰσέτι ἐπὶ τινα χρόνον τὰ ἔγχη τοῦ συστήματος, ἀλλ' ὅμως ἡ ὑπαρξίς τούτου, ἐναγώνιος καὶ πρόσκαιρος, ἐμελλε νὰ καταπέσῃ ὑπὸ τὸ βᾶρος τοῦ ἐπελθόντος φεουδαλισμοῦ.

§ 49. Οί Φεουδάρχει, ἀφοῦ, τὴν Εὐρώπην διὰ ποικίλων καὶ περιπλοκῶν διατάξεων περικαλύψαντες, ἐδέσμευσαν πᾶσαν κοινωνικὴν ἀνάπτυξιν, καὶ ἀφοῦ πάσῃ ἐξουσίᾳ ἑαυτοὺς περιέβαλον, εἶπετο ἀναγκαιῶς, ἵνα καὶ τὴν δικαστικὴν ἀναλάβωσι, καὶ τὰ σωζόμενα ἀμυδρὰ τοῦ ὀρκωτικοῦ συστήματος ἔχνη ἐξάλειψωσι, καὶ διὰ τῆς ἰδίας θελήσεως τὰς ἀποφάσεις τοῦ λαοῦ ἀντικαταστήσωσιν

§ 50. Ἡ ὑπερβολὴ αὕτη τῆς καταχρήσεως ἔπρεπεν ἀναγκαιῶς νὰ φέρῃ διὰ τοῦ χρόνου τὴν ἀντίδρασιν· ὅθεν οἱ περὶ τοῦ Φεουδάρχει ἐπισιμότεροι, ἐκ τῆς χανόντητος, καὶ τῆς ἀνικανότητος τούτων ὠφεληθέντες, ἀπέσπασαν τὸ δικαίωμα τοῦ δικάζειν ἑαυτοὺς, τηρήσαντες ὑπὲρ τῶν Κυρίων τὸ προνόμιον τοῦ ἐν ὀνόματι τούτων ἐκδιδόναι τὰς ἀποφάσεις. Ἐκ δὲ τοῦ δικαίωματος τούτου, συνήθους διὰ τοῦ χρόνου καταστάνας, ὠφεληθεὶς ὁ ἐνάρετος Ἡγεμὼν Ἅγιος Λουδοβίκος, διεκήρυξεν ὡς ἀξίωμα, ὅτι οὐδεὶς δύναται νὰ στερηθῇ δικαίωματος οἰοῦδηποτε ἄνευ τῆς ἀποφάσεως δώδεκα συμπολιτῶν τοῦ· τὸ ἀξίωμα δὲ τοῦτο ἦτο μὲν ἀτελές, καθόσον οἱ πολῖται ἐκάστης τάξεως ἐδικάζοντο ὑπὸ μόνων τῶν ὁμοτίμων, καὶ ἐντεῦθεν πολλὰ συνέστησαν δικαστήρια, καὶ πολλὰ ἠγείροντο παράπονα, οὐχ' ἦττον ὅμως καθιέρωσεν ἐγγύησιν τινα ὑπὲρ τῆς τιμῆς καὶ τῆς περιουσίας τῶν πολιτῶν, καὶ ἀνέδειξε πάλιν τὰ ἔχνη τοῦ ὀρκωτικοῦ συστήματος.

§ 51. Ἐν τούτοις οἱ κληρικοὶ, οἱ πεπαιδευμένοι, καὶ ἄλλοι ἐπὶ κοινωνικῇ τάξει διαπρέποντες, ἐκ τῆς κοινωνικῆς ταύτης ἀταξίας ὠφεληθέντες, μετεποίησαν τὰ δικαστήρια ταῦτα εἰς μένιμα· κατέστησαν τὸ δικαστικὸν ἀξίωμα προνομιοῦχον, καὶ παρὰ τοῖς δικαστηρίοις τῶν φεουδαρχῶν συνέστησαν διάφορα ἄλλα, οἷον *les baillages*, τὰ τοπικά, τὰ δικάζοντα ἐν ὀνόματι τοῦ Τοπάρχου (*Balli*) ἐν τῇ περιφερείᾳ τούτου· *les Sénéchausées* (τὰ τῶν ἐπιτρόπων τῶν τιμαριωτῶν) *les presidiaux* (τὰ πρωτοδικεῖα) καὶ *les parlements* (τὸ Συνέδριον τῶν μεγιστάνων).

§ 52. Ἡ πολιτικὴ καὶ δικαστικὴ αὕτη διαίρεσις, ἥτις ἀποκατέστησε τοσαύτας φεουδαλικὰς κυριαρχίας, κλημακτῶν ἀπ' ἀλλήλων ἐξαρτωμένας, ἐπὶ πολὺ τὴν ἰσχύν τῶν Βασιλέων ἠλάττωσε· διότι ἐκάστη ὑποτελής τάξις, μόνον τὸν ἄμεσον φεουδοῦχον κυρίαρχον καὶ προστάτην αὐτῆς ἀναγνωρίζουσα, θεωρεῖ ἢ πάντῃ λελυμένους, ἢ λίαν κεχαλαρωμένους τοὺς πρὸς τοὺς

Βασιλείς δεσμούς τῆς ἐξαρτήσεως καὶ ὑποταγῆς, καὶ νέα ἐντεῦθεν κοινωνικὴ ἀντίδρασις ὑπὸ τούτων ἀναγκάτως προπαρασκευάζετο· ὅθεν οἱ Βασιλεῖς, ζηλοῦντες τῆς ἰδίας δυναστείας, καὶ πρесеβύοντες, ὅτι ἡ δικαστικὴ ἐξουσία εἶναι ἀχώριστος κλάδος τῆς διοικητικῆς, ἐπάλαισαν ἰσχυρῶς κατὰ τῆς φεουδαλικῆς ταύτης καταστάσεως, ὑπέταξαν μετὰ πολλοὺς ἀγῶνας τὰς διαφόρους ταύτας δικαιοδοσίας εἰς τὴν τῶν Βασιλικῶν *parlements*, καὶ καθιέρωσαν τὸ ἀξίωμα, ὅτι ἡ δικαιοσύνη πηγάζει ὑπὸ τοῦ Βασιλέως (*toutte justice émane du Roi*)· συνεπῶς δὲ πρὸς τὸ ἀξίωμα τοῦτο, πᾶν ἔχνος τοῦ ὀρκωτικοῦ συστήματος, ἐπὶ τοῦ ἐναντίου ἀξιώματος ἐρειδόμενον, ἐξέλειπεν ἐκ τῆς Ἡπειρωτικῆς Εὐρώπης ἐν τῇ μακρᾷ ἐκείνῃ ἐποχῇ μέχρι τῆς Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως.

§ 53. Ἐνῶ ἐν τῇ ἡπειρωτικῇ Εὐρώπῃ τοιοῦτον ἐναγώνιον καὶ σκληρὸν θάνατον ἔλαβε τὸ ἐλεύθερον τοῦτο σύστημα, ἐν τῇ Ἀγγλίᾳ ἀπεναντίας μετενεχθὲν, καὶ φυτευθὲν ὑπὸ τῶν Νορμανδῶν καὶ Σαξόνων, ἐπὶ Γουλιέλμου τοῦ κατακτητοῦ, εὔρε γῆν εὐφορωτέραν· καὶ ζωογονηθὲν, βαθύβριζον, εὐθαλές, καὶ ὑψηλομον κατέστη δένδρον, καὶ ὑπὸ τὰς πυκνάς καὶ δροσώδεις αὐτοῦ σκιὰς ἔσωσε τὴν ἀτομικὴν ἐλευθερίαν, καὶ τὴν φυσικὴν δικαιοσύνην ἀπὸ τὰς πνιγρὰς καὶ καταστρεπτικὰς τοῦ δεσποτισμοῦ πνοάς.

§ 54. Ὅσον καὶ ἂν διατείνωνται Ἀγγλοὶ συγγραφεῖς καὶ ἰδίως ὁ Meyer (Τομ. 2, σελ. 89) ὅτι τὰς ἀρχὰς τοῦ ὀρκωτικοῦ συστήματος ἐγένωσκον οἱ Ἀγγλοὶ πρὸ τῆς κατακτήσεως τοῦ Γουλιέλμου, ἡ πεπλανημένη αὕτη δοξασία μόνον ὑπὸ τῆς ἐθνικῆς ἀλαζωνίας δύναται νὰ δικαιολογηθῇ· διότι καὶ ἱστορικῶς, καὶ ἰδίως ἐκ τῆς συγκρίσεως τῶν τύπων τοῦ Ἀγγλικοῦ ὀρκωτικοῦ συστήματος πρὸς τοὺς ἐν Εὐρώπῃ ἰσχύοντας πρὸ τῆς κατακτήσεως, καὶ μάλιστα πρὸς τοὺς Ῥωμαίικους, ἀποδεικνύεται, ὅτι ὑπὸ τῶν κατακτητῶν μετηνέχθησαν εἰς Ἀγγλίαν καὶ αἱ ἀρχαὶ τοῦ Ῥωμαίικου δικαίου, καὶ αἱ βάσεις τοῦ ὀρκωτικοῦ συστήματος, μεθ' ὧν πρὸ τῆς κατακτήσεως ἐν Εὐρώπῃ ἦσαν οὗτοι συνοικειωμένοι.

§ 55. Ἡ ἀρχὴ τῆς ὑπὸ τῶν συμπολιτῶν κρίσεως, ὑποστηριζομένη ἀφ' ἑνὸς ὑπὸ τῶν κατακτητῶν λόγῳ συνθησίας, καὶ ἰδίως φιλοδοξίας, καὶ συνάδουσα ἀφ' ἑτέρου, ὡς φαίνεται, τοῖς ἡθεσι τοῖς τότε ἡμιβαρβάροις ἐκείνοις λαοῖς, ἔβριψε βαθείας ρίζας, τὰς ὁποίας οὔτε ὁ φεουδαλισμὸς, οὔτε ἡ Μοναρχικὴ φιλοδοξία

ἠδυνήθησαν διὰ τῶν μεγάλων ἀντιδράσεων νὰ ἐκβάλωσιν. Ἡ ἀριστοκρατία ἐπάλασε κατὰ τοῦ λαοῦ, ἀλλὰ συγχρόνως ἐπάλασε καὶ κατὰ τῆς Μοναρχίας, ἵνα ἴδια σώσῃ δικαιώματα καὶ προνόμια· καὶ φόβητρον κατὰ ταύτης τὴν δύναμιν τοῦ λαοῦ ἀντιτάξασα, ἀπέσπασεν ὑπὲρ ἑαυτῆς ἐντελεστέραν τοῦ συστήματος ἐφαρμογὴν· ἀλλὰ, τοῦ λαοῦ ἐμμανῶς τὸ προνόμιον τοῦτο διεκδικοῦντος, ἡ Ἀριστοκρατία, ἀντίδρασιν ἰσχυρὰν ἐκ τῆς ἐνώσεως τούτου μετὰ τῆς Μοναρχίας φοβηθεῖσα, ἱκανοποίησεν ἐπὶ τέλους καὶ τοῦτον, ἐκτίσασα τὸν Βασιλέα Ἰωάννην, ἵνα ἐν τῷ μεγάλῳ Ἀγγλικῷ χάρτῃ ἀναγράψῃ τὰς ἀρχάς, ὅτι ἡ δικαιοσύνη ἀπονέμεται δωρεάν· ὅτι οὐδεὶς ἐλεύθερος δύναται νὰ φυλακισθῇ, ἢ ἐξορισθῇ, ἢ νὰ προσβληθῇ κτηματικῶς ἄνευ ἐνόμου ἀποφάσεως τῶν συμπολιτῶν του.

§ 56. Τούτου γενομένου, τὸ δικαίωμα ἀμετακλήτως ἀπεκλήθη, διότι, πᾶν τὸ ἐν Ἀγγλοῖς ἀποκτόμενον, οὔτε εὐχερῶς ἀφαιρεῖται, οὐδ' ὑπὸ τοῦ χρόνου ἀπόλλυται· ἡ διαδικασία ὅμως, ἄμορφος εἰσέτι οὔσα, καὶ περιβεβλημένη μὲ τὰς εἰδεχθεῖς μεσαιωνικὰς διατυπώσεις τῶν κρίσεων τοῦ Θεοῦ, καὶ τῶν δικαστικῶν μονομαχιῶν, ἦτον ἀναγκαιῶς καὶ ἐπιβλαβῆς, καὶ πρακτικῶς ἀνωφελής· ἡ δόξα λοιπὸν τῆς διοργανώσεως καὶ τελειοποιήσεως ἐπεφυλάσσετο τῷ Ἑβρίκῳ, τῷ παρ' Ἀγγλοῖς Ἰουστινιανῷ ἐπικληθέντι.

§ 57. Ὁ Βασιλεὺς οὗτος καθιέρωσε τὰς ἐπομένας κυριωτέρας βάσεις· 1) ἵνα οἱ δικάζοντες ἑνορκοὶ ὡσι δώδεκα, ὅπως καὶ ὁ Ἅγιος Λουδοβίκος εἶχε καθιερώσει ἐν Εὐρώπῃ· διότι κατ' ἀρχαίους συγγραφεῖς ὁ ἀριθμὸς οὗτος, πολλοὺς ἄλλους παρὰ τοῖς Ἀγγλοῖς περιέχων μυστικισμοὺς, ἐδείκνυε συγχρόνως καὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν δώδεκα Ἀποστόλων, ἐφ' ᾧ καὶ θρησκευτικὸν σέβας εἰς τὸ ὁρκωτικὸν σύστημα ἀποδίδουσιν οἱ Ἀγγλοὶ· 2) ἵνα κατ' ἐντολήν του ὁ Ἀρχιδικαστῆς, ὁ καλούμενος *Cherif*, ἐν τῇ πρωτεύουσῃ συνάγῃ τοὺς δώδεκα ἐνόρκους καὶ δικάζῃ· ἔπειτα ὅμως ἐνεκα τῶν πολλῶν ὑποθέσεων ἐνετείλατο πολλοῖς Ἀρχιδικασταῖς, ἵνα ἐν διαφόροις κομητεῖαις συνιστῶσι τὰ ὁρκωτικὰ δικαστήρια, ὅπως, ὡς εἶδομεν, καὶ ἐν Εὐρώπῃ ἐπὶ μεσαιῶνος ἐγίνετο. 3) ἵνα δι' ὁμοψηφίας ἐκδίδηται ἡ ἀπόφασις, καὶ κατὰ τοῦτο ἐκαινοτόμησε. 4) ἵνα οἱ ἑνορκοὶ κρίνωσι πολιτικὰς καὶ ποινικὰς ὑποθέσεις, ὅπως καὶ ἐν Ἀθήναις καὶ ἐν Ρώμῃ ἐγίνετο. 5) ἵνα ὁ κατηγορὸς καὶ ὁ κατηγορούμενος ἐξαιρῶσιν ὀρισμένον ἀριθμὸν ἐνόρκων, ὅπως καὶ

ἐν Ρώμῃ ἐγίγνετο. 6) ἵνα οἱ ἔνορκοι μόνον περὶ τῆς ἔνοχης, ἢ ἀθωότητος κρίνωσι, καὶ κατὰ τοῦτο ἐπίσης ἐκαινοτόμησεν.

Ἰπὸ τοιαύτας λοιπὸν κυριωτέρας βάσεις ἐπὶ αἰῶνας διστηρεῖτο ἐν Ἀγγλίᾳ τὸ ὀρκωτικὸν σύστημα.

§ 58. Πᾶσαι αἱ πολιτικαὶ καὶ κοινωνικαὶ ἀρχαί, αἱ μὴ ἐπὶ τοῦ Εὐαγγελίου, τῆς φιλοσοφίας, τῆς δικαιοσύνης, καὶ τῆς διανοητικῆς τῶν ἔθνῶν ἀναπτύξεως ἐρειθόμεναι, δύνανται μὲν καὶ ἐπὶ μακρὰς ἐποχὰς νὰ ἰσχύσωσιν, ἀλλ' ἐπὶ τέλους τὸ φῶς τῆς ἀληθείας, ἐξαστράπτει· τὰ βῆκη τῶν ψευδῶν ἀρχῶν ἀποκαλύπτονται, καὶ μέχρι τέφρας καταστρέφονται. Τὸ φῶς τοῦτο ὑψώθη ἐπὶ τῆς σημαίας τῆς Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως· καὶ, μολοντί πυκνὰ σκότη κατ' αὐτοῦ δραστηρίως ἀντέταξαν οἱ τε ἐκ συστήματος Μοναρχικοὶ, καὶ οἱ ἐπαναστάται τῆς ὕστερας, οἱ στολίταντες μὲν τὰ πάλλοντα στήθη των μὲ τὰς τριχρούς ταινίας, ὅπως ἐν ὁμοίαις περιστάσεσιν ἐπισυμβάινει, ἔχοντες δὲ ζωηρὰς ἐνδομύχως τὰς ἀριστοκρατικὰς ἀρχάς, μολοντοῦτο τὸ φῶς τοῦτο ἴσχυσε· τὰ σεσηπότα τοῦ δεσποτισμοῦ, καὶ τοῦ φεουδαλισμοῦ ἀξιώματα εἰς τὴν λάμπιν του κατηφανίσθησαν· αἱ ἀρχαὶ τῆς ἰσότητος καθιερώθησαν· τὸ δίκαιον τοῦ πολίτου ἀνωρθώθη, καὶ σὺν τούτοις ἀνεκνήρυχθη διὰ τοῦ πρώτου συντάγματος τοῦ 1791 τὸ ἀχώριστον τῆς πολιτικῆς ἐλευθερίας ὀρκωτικὸν σύστημα.

§ 59. Τὸ ὀρκωτικὸν τοῦτο σύστημα ἡ πρώτη Ἑλληνικὴ Βασιλεία ἐξ ἰδίας προαιρέσεως μετὰ πολλῶν ἄλλων ἐλευθέρων θεσμῶν ἱδρυσεν, καὶ δις τὸ ἔθνος κυριαρχεῦσαν, διὰ τῶν δύο συνταγμάτων αὐτοῦ ἐπεκύρωσε.

§ 60. Ἀνακεφαλαίουντες ἤδη, τὰ εἰρημένα, ποριζόμεθα τὰ ἐπόμενα ἀλάνθαστα καὶ ἀναμφισβήτητα πορίσματα.

1. Ὅτι μήτηρ μὲν γησιᾶ τοῦ ὀρκωτικοῦ συστήματος ἐστὶν ἡ Ἑλλάς· θεταὶ δὲ μητέρες τούτου ἡ Ρώμη, καὶ ἅπαντα ἡ νῦν ἐλευθεριάζουσα Εὐρώπη καὶ Ἀμερικὴ· μητριά δὲ σκληρὰ καὶ ἀπηνῆς ἡ μεσαιωνικὴ καὶ Μοναρχικὴ Εὐρώπη.

2. Ὅτι τὸ ὀρκωτικὸν σύστημα εἶναι ἀχώριστον τῆς ἀληθοῦς, καὶ οὐχὶ τῆς ἀκολάστου ἐλευθερίας φίλον· τούτου ἕνεκα καὶ ἐγεννήθη, καὶ ἐβίωσεν ἀλώβητον καὶ τελεσφόρον μόνον ἐν μέσῳ τῶν λαῶν, τῶν γινωσκόντων τῆς ἀληθοῦς ἐλευθερίας τὰ ὅρια, τῶν ἐκτιμώντων, καὶ ἐναρέτως ἐκπληρούντων τοῦ ἐλευθέρου καὶ χρηστοῦ πολίτου τὰ καθήκοντα.

3. Ὅτι τὸ δικαίωμα τοῦτο τοῦ πολίτου, τοῦ ὑπὸ τῶν ἐμί-

ων ὀρκωτῶν κρίνεσθαι, εἶναι ἀπαράγραπτον, διότι αἰείποτε ἐν τοῖς μακροῖς χρόνοις τῶν τριάκοντα αἰῶνων διεξεδικήθη ὑπὸ τῶν ἐλευθέρων λαῶν καθ' ὅλης τῆς πίεσεως τοῦ δεσποτισμοῦ, καὶ ἐπὶ τέλους εἰς ἀξίωμα κοινωνικόν, καὶ συνταγματικὸν ἀνεδιβάσθη.

Βραχέως τὴν βιογραφίαν τοῦ ὀρκωτικοῦ συστήματος περὶ-
νκντες, ἐπεξέλωμεν ἤδη διὰ τῆς αὐτῆς βραχύτητος τὰ πλεονε-
κτῆματα καὶ τὴν ἀναγκαιότητα τούτου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Πλεονεκτήματα καὶ ἀναγκαιότης τοῦ ὀρκωτικοῦ συστήματος.

§ 61. Τὸ ὀρκωτικὸν σύστημα, ὡς ἔφθην εἰπεῖν, ἡμεδαπὸν ὄν, κατέλιπε τὸ ἔδαφος τῆς πατρῴας γῆς, ἅμα ἢ ἐλευθερία καὶ ἢ ἀρετὴ τοῦ λαοῦ ἤρξαντο ὑποδουλούμεναι ὑπὸ τῆς τυραννίας, τῆς ἀκολασίας, καὶ τῆς κακίας· στήσαν δὲ διαδοχικῶς τὴν κα-
τοικίαν του, ἔνθα ἢ ἀληθῆς ἐλευθερία καὶ ἢ ἀρετὴ ἐβασίλευον, ἐπανῆλθε μετὰ αἰῶνων ἀποδημίαν εἰς τὴν ἐλευθερωθεῖσαν πα-
τρίδα του. Ἡμεῖς λοιπὸν οἱ ἐλευθερωθέντες ἐκ βαρβάρου τυραν-
νίας Ἑλλήνες, οἱ ἐπὶ τοσοῦτον ἤδη ἐλευθεριάζοντες, οἱ τοσαῦτα
ἄλλα φιλελεύθερα δικαιώματα ἀποκτήσαντες, θέλομεν κηρύξει
ἀπόκληρον τὸ γνήσιον τοῦτο τῆς πατρίδος τέκνον, ἀφοῦ ἅπας
ὁ πεπολιτισμένος κόσμος ἀσπάζεται αὐτὸ, καὶ ὑπὸ τὴν κραται-
ὰν αἰγίδα του τὴν ἄγκυραν τῶν τιμαλφεστέρων δικαιωμάτων,
τῆς τιμῆς, τῆς ἐλευθερίας, καὶ τῆς ζωῆς του τίθησιν ; εἰ καὶ μὴ
ἄλλος τις λόγος ἰσχυρὸς ὑπάρχει, μόνη ἢ ἐθνικὴ φιλοτιμία ἀρ-
κεῖ, ἵνα τὸ σύστημα τοῦτο περὶ πολλοῦ ποιώμεθα, καὶ μεθ' ὅλης
τῆς προθυμίας τὰ ὑπὸ τούτου ὑποβαλλόμενα ἡμῖν καθήκοντα
ἐκπληρῶμεν· καὶ ὅμως πολλοὶ ἄλλοι, κατὰ τοὺς ποινικολόγους,
καὶ ἠθικολόγους, εἰσὶν οἱ ὑποστηρίζοντες τοῦτο λόγοι, ὧν τινὰς
θέλω ἀναφέρει.

§ 62. 1. Πᾶσα ὕλικὴ καὶ ἠθικὴ ἀνάπτυξις ἐκάστης πολι-
τείας βᾶσιν θεμελιώδη ἀναντιρρήτως ἔχει τὴν τάξιν καὶ τὴν ἀ-
σφάλειαν· ἵνα δ' ἀσφαλῶς αὐταὶ ἐπέλθωσι, πρέπει ἀναγκαιῶς
νὰ τιμωρῶνται τὰ ἐγκλήματα· ἀλλὰ τίς πάντων μείζονα πόθον
καὶ ἀνάγκην τῆς τάξεως καὶ ἀσφαλείας ἔχει ; βεβαίως οἱ χρη-
στοὶ καὶ εὐκατάστατοι πολῖται· ὅθεν οὗτοι, ὡς μᾶλλον ἐπὶ τῷ
κοινωνικῷ καὶ ἰδίῳ συμφέροντι διαφερόμενοι, εἰσὶν οἱ καταλλη-
λότεροι πρὸς τιμωρίαν τοῦ κακοῦ, καὶ τούτους ἐπομένως πυν-

ταχόθεν καλεῖ τὸ ὄρκωτικὸν σύστημα, ἵν' ἀσφαλίσωσιν ἑαυτοὺς, καὶ τὴν κοινωσίαν.

§ 63. 2. Οὔτε οἱ ἄνθρωποι ἐκ φύσεως γεννῶνται κακοῦργοι, οὔτε τὰ ἐγκλήματα ἐπομένως εἰσὶν ἔμφυτα τούτοις· αἱ τοπικαὶ προλήψεις, τὰ τοπικὰ ἔθιμα, οἱ διάφοροι χαρακτῆρες, ἡ διάφορος ἀνατροφή, τὰ ποικίλα πάθη καὶ πλείστα ἄλλα σχετικὰ αἴτια ὠθοῦσι τοὺς ἐγκληματίας εἰς τὴν ἐκτέλεσιν διαφόρων ἐγκλημάτων. Ἴνα δ' ἀπονεύμῃ ὁ δικαστὴς ἀληθῆ δικαιοσύνην, ὀφείλει νὰ γινώσκῃ ἅπαντα τὰ παραγωγὰ τῶν ἐγκλημάτων αἴτια. ἀλλὰ τίς εἶναι ὁ καταλλετότερος πρὸς τοιαύτην διάγνωσιν; μόνοι οἱ ἐκ τῶν διαφόρων τύπων συνερχόμενοι, καὶ συναφεῖς σχέσεις μετὰ τῶν πολιτῶν ἔχοντες ἔνορκοι· διότι ὁ τακτικὸς δικαστὴς, μακρὰν ἀείποτε κατοικῶν, καὶ μηδεμίαν μετὰ τοῦ λαοῦ ἄμεσον καὶ συνεχῆ ἔχων συνάφειαν, οὐ μόνον ἰδίαν καὶ ἐπαρκῆ δὲν δύναται νὰ ἔχῃ γνῶσιν τῶν ποικίλων τοῦτων αἰτίων, ἀλλ' οὐδὲ νὰ μάθῃ αὐτὰ ἐπαρκῶς δύναται ἐκ τῆς πολλάκις ἀντιπρακτικῆς παραστάσεως τῶν μαρτύρων τῆς κατηγορίας καὶ τῆς ὑπερασπίσεως· Ἐπομένως ἀδυνατῶν, ἢ δυσχεραίνων νὰ εὐρίσκῃ τὰ ἀληθῆ αἴτια, ἀνεπιτυχῶς θέλει προσδιορίζειν τὸν βαθμὸν τῆς ἐγκληματικότητος, καὶ οὐ δικαίως θέλει ἐπιβάλλει τὰς ποι

§ 64. 3. Ὁ ἔνορκος, μὴ ὄν δεσμευμένος μὲ δικαστικὰς διατυπώσεις, μὴδ' ὀφείλων νὰ αἰτιολογῇ τὴν ἀπόφασίν του, ἢ νὰ συζητῇ νομικὰς θεωρίας, ἢ νομικὰ ζητήματα, ἀλλ' ὀφείλων ἀπλῶς κατὰ πεποίθησιν νὰ κρίνῃ, ἀνευρίσκει μόνην τὴν πραγματικὴν ἀλήθειαν, καὶ ἀπονέμει μόνην τὴν φυσικὴν δικαιοσύνην· ὁ δὲ τακτικὸς δικαστὴς, δούλος ὢν τῆς ἐφαρμογῆς τῶν τύπων καὶ τοῦ γράμματος τοῦ νόμου, ἔστι δ' ὅτε, καὶ τῆς διαφόρου δοξασίας περὶ τινῶν νομικῶν θεωριῶν καὶ νομικῶν ζητημάτων, ἀποφασίζει παρά τὴν ὁποῖαν ἐνδομύχως πολλάκις μορφώνει πεποίθησιν περὶ τῆς πραγματικῆς ἀληθείας, καὶ τοῦ φυσικοῦ, ἢ οὐσιαστικοῦ δικαίου. Εἰς τοὺς τοιοῦτους λοιπὸν περιπλόκους τύπους, καὶ εἰς τὰς τοιαύτας ἐπιμόνους συζητήσεις τῶν νομικῶν θεωριῶν, δυνάμεθα, ὡς ὀρθῶς παρατηρεῖ ὁ Λουγραβερὰν, νὰ παραδώσωμεν τὴν περιουσίαν μας, ἀλλ' ὅμως τὴν τιμὴν, τὴν ἐλευθερίαν, καὶ τὴν ζωὴν μας, τὰ ὑπέρτατα ταῦτα ἀγαθὰ, τὰ ἐξαρτώμενα ἐκ τῶν πράξεών μας, ἐκ τῶν συναισθημάτων μας, καὶ ἐκ τῆς καρδίας μας, καὶ οὐχὶ ἐκ τῶν ἀμφιβόλων καὶ πολυπλόκων κανόνων τοῦ καλουμένου θετικοῦ δικαίου, ἃς φυλαχθῶμεν

νά υποβάλλωμεν εἰς τὰς αἰωνίους παλιβροίας, τὰς ὁποίας γεννᾷ ἡ ματαιότης, καὶ ἡ πεισμονὴ τῶν νομικῶν.

§ 65. 4. Ἐκλεγόμενοι, κατὰ τὸν Persin, οἱ ἔνορκοι μεταξὺ τῶν χρηστοτέρων πολιτῶν κατὰ τε τὰς ἀρετὰς, καὶ τὸν πατριωτισμὸν τῶν ἀσκούντες καθῆκον πρόσκαιρον καὶ ἄμισθον· μὴ ὄντες οὐδενὶ ὑπόλογοι διὰ τὰς ἀποφάσεις τῶν μὴ φοβούμενοι μηδένα, μηδ' ἐπ' οὐδενὶ ἐλπίζοντες· ζῶντες ἐκ τῶν ἰδίων μέσων, καὶ ἐκ διαφόρων μερῶν ἐρχόμενοι, ἔχουσι μείζονα ἀνεξαρτησίαν καὶ ἀμεροληψίαν. Ἡ ἀνεξαρτησία τῶν αὐτῶν ὡς πρόσκαιρος, εἶναι ἀκίνδυνος καὶ πρὸς τὸν λαόν, καὶ πρὸς τὴν ἐξουσίαν· μὴ ἀνήκοντες οὐδενὶ σωματείῳ, μόνον συμφέρον ἔχουσι τὸ τῆς δικαιοσύνης. Ἡ ἐμπιστευομένη αὐτοῖς ἐξουσία δὲν δύναται νὰ χρησιμεύσῃ πρὸς γενικὸν τι σύστημα πίεσεως καὶ τυραννίας· διότι πρὸς σαγήνησιν τούτων, πρέπει νὰ σαγήνηθῃ ἅπασα ἡ ὁμάς τῶν ἀγαθῶν πολιτῶν, καὶ πρέπει νὰ πεισθῶσιν, ὕπερ ἀδύνατον, ἵνα προτιμῶσι τῶν ἰδίων συμφερόντων τὰ τῶν πιεζόντων· τὰ πλεονεκτήματα δὲ ταῦτα δὲν ἔχουσιν οἱ τακτικοὶ δικασταί.

§ 66. 5. Ὁ δικαστὴς δὲν πρέπει νὰ ᾔηται θεωρακισμένος κατὰ τῆς ἐπιεικειᾶς· καὶ τοιοῦτος φυσικῶς εἶναι μᾶλλον ὁ ἄπειρος ἔνορκος, ἢ ὁ ἡσικημένος πρὸς τὰ ποινικὰ τακτικὸς δικαστὴς. Οἱ εἰθισμένοι νὰ δικάζωσιν ἐγκλήματα, ἔλεγεν ὁ Βολταίρος, συνοικειοῦνται μὲ τὴν σκληρότητα, καὶ κτῶσι διὰ τοῦ χρόνου σιδηρὰν καρδίαν· τὴν παράδοξον ἐν πρώτοις φαινομένην ταύτην ιδέαν, ἀνέπτυξεν ὁ δυστυχὴς Τουρέτ ἐν τινὶ πρὸς τὴν συντακτικὴν τῆς Γαλλίας Συνέλευσιν ὁμιλίᾳ του κατὰ τὸ 1790. «Ὅσον, ἔλεγεν, ἡ μακρὰ ἀσκησις ἐστὶν ὠφέλιμος πρὸς μόρφωσιν καλοῦ πολιτικοῦ δικαστοῦ, ἐπὶ τοσοῦτον ἀποκαθίστησιν αὐτὴ ἀκατάλληλον τὸν ποινικὸν δικαστήν. Ἐν ταῖς ποινικαῖς δίκαις, » ἐνθ' ἀφ' ἐνόθς ἡ κοινωνία ζητεῖ ἐκδίκησιν κατὰ τοῦ ἀποδεικνυομένου ἐνόχου, ἀφ' ἑτέρου ἡ πρυσωπικὴ ἀσφάλεια, τὸ πρῶτον τοῦτο δικαίωμα, τὸ πρῶτον τοῦτο καθῆκον τῆς κοινωνίας » πρὸς ἅπαντα τὰ μέλη της, ἀπαιτεῖ ὑπὲρ τοῦ κατηγορουμένου εὐθύτητα, ἀμεροληψίαν, ὑπεράσπισιν, καὶ ἐνδελεχῆ ἐπιμέλειαν » πρὸς ἀνακάλυψιν τῆς ἀθωότητος, δυνατῆς οὕσης πάντοτε πρὸ τῆς ἀκλονήτους μορφωθείσης δικαστικῆς πεποιθήσεως· ἐξετάσαστε νέον δικαστήν, ἀρχόμενον τοῦ σταδίου του· εἶναι ἀνήσυχος, ἀμφιβέβητος, λεπτολόγος μέχρις εὐλαβείας, καὶ περιδεὴς, » διὰ τὸ ὅποιον μέλλει νὰ ἐκπληρώσῃ καθῆκον, καὶ μάλιστα,

»ὅταν πρόκηται κατὰ πρώτων ν' ἀπαγγείλῃ θανατικὴν ποινὴν
»κατὰ τοῦ ὁμοίου του. Παρατηρήσατε τοῦτον μετὰ τινα ἔτη,
»καθ' ἃ ἐξεπλήρωσε τὸ καθήκον τοῦτο, καὶ ἀπέκτεσε μάλιστα
»φῆμην μεγάλου ποινικολόγου· γίνεται ἄφροντις καὶ τραχύς·
»ἀποφασίζει κατὰ τὰς πρώτας ἐντυπώσεις· λύει ἀνεξετάστως
»τὰς μεγαλητέρας δυσκολίας· μόλις νομίζει, ὅτι πρέπει νὰ γίνῃ
»διάκρισις μεταξὺ κατηγορουμένου καὶ ἐνόγου, καὶ θάρραλέως
»καταδικάζει δυστυχεῖς, τῶν ὁποίων τὴν μνήμην ἀναγκάζεται
»ταχέως ν' ἀποκαταστήσῃ ἢ δικαιοσύνη. Ἡ τελευταία λοιπὸν
»αὕτη ὑπερβολὴ εἶναι ἀποτέλεσμα ἄφρευκτον τῆς διαρκοῦς ὑπη-
»ρεσίας τοῦ ποινικοῦ δικαστοῦ.»

Τὴν ἀλήθειαν τῶν λόγων τοῦ Τουρέτ ἐπικυροῖ ὁ ἐπὶ πολλὰ
ἔτη ποινικὸς δικαστὴς δικμείνας, καὶ ποινικολόγος Βουργινόν.

«Ὁ ἄνθρωπος, λέγει οὗτος, δὲν ἐγεννήθη, ἵνα διαρκῶς ἀσκῇ
»αὐστηρότητα κατὰ τῶν ὁμοίων του· ὅς τις ζῆ, τοιαῦτα ἐπί-
»πωνα ἐκπληρῶν καθήκοντα, αἰσθάνεται εἶδος τι ἠθικῆς μεταλ-
»λαγῆς· ἢ συμπάθειαι, ἢ εὐκισθησία, καὶ αἱ τρυφερότεραι φysi-
»καὶ κλίσεις ἐξελκίζονται βαθμηδὸν ἀπὸ τὴν καρδίαν του· ἢ
»καθημερινῇ τῶν ἐγκληματιῶν, καὶ τῶν ἐγκλημάτων θέα, καὶ
»ἢ ἕξις τοῦ τιμωρεῖν ἀπανθρωπίζουσιν, οὕτως εἰπεῖν, τὸν χα-
»ρακτῆρα του· τὸν καθιστῶσιν ἄκαμπτον, σκληρὸν, ἀσυμ-
»παθῆ, καὶ ἐπομένως ἐπικίνδυνον κατὰ τῆς ἀθωότητος.»

Τὴν ἐπικύρωσιν τῆς τοιαύτης μεταβολῆς τῆς ἀνθρωπίνης
καρδίας πᾶς τις δύναται νὰ θέσῃ, συλλογιζόμενος, ὅτι ὁ ἄνθρω-
πος εἶναι δοῦλος τῶν ἕξεων, καὶ τῶν ὑπὸ τούτων ἐμποιοιμέ-
νων αὐτῷ ἐντυπώσεων καὶ συναισθημάτων· πολλῶ δὲ μᾶλλον
δύναται νὰ ἐπιβεβαιώσῃσι ταύτην ἐξ ἰδίας πεποιθήσεως οἱ ἐπὶ
πολλὰ ἔτη ποινικὰς δικάσαντες δίκας δικασταί, καὶ αὐτοὶ οἱ
τὴν ἀπάθειαν τῆς καρδίας τούτων προσεκτικῶς παρατηρήσαν-
τες.

Πῶς τοιοῦτος μεταβεβλημένος κατὰ τὴν καρδίαν δικαστῆς
δύναται νὰ ἐξετάσῃ, καὶ ἀνέυρῃ μετὰ τῆς προσηκούσης ἀπαθεί-
ας καὶ προσοχῆς τὴν πραγματικὴν ἀλήθειαν τῆς ἐνοχῆς ἢ τῆς
ἀθωότητος; Μετὰ τίνος θάρρους δύναται καὶ ὁ ἀθῶος καὶ ὁ
ἐνοχος νὰ προσέλθωσιν ἐνώπιον τοιοῦτου δικαστοῦ, ἀφοῦ εἰσὶ
προκατελημμένοι, ὅτι οὔτε ἡ ἀθωότης τοῦ ἐνός, οὔτε αἱ ἐλα-
φρυντικαὶ περιστάσεις τῆς ἐγκληματικότητος τοῦ ἐτέρου δύναν-
ται νὰ εὔρωσιν εὐμενῆ καρδίαν πρὸς παραδοχὴν;

Καταλληλότεροι λοιπὸν εἰσὶν οἱ ἔνοχοι πολίται· διότι, μὴ

παθόντες τὰς εἰρημένας φυσικὰς μεταβολὰς διὰ τῆς ἕξεως, καὶ ἔχοντες ἐπομένως εὐπαθεστέραν τὴν καρδίαν, καὶ προσεκτικώ-
τερον καὶ εὐστοχώτερον θέλουσιν ἀνευρίσκει καὶ κηρύττει τὴν
πραγματικὴν ἐνοχὴν καὶ ἀθωότητα.

§. 67. 6. Ἡ διάρκεια τῶν ποινικῶν δικαστῶν, λέγει ὁ Λου-
γραβερὰν, εἶναι βράσχος καὶ διὰ τὸν δικαστὴν καὶ διὰ τὸν λαὸν·
καὶ τῶ ὄντι ὁ μὲν δικαστὴς, ὅσον καὶ ἂν ἡ συνεχὴς τοῦ ἐπαγ-
γέλματός του ἐξάσκησις ἐσκήρυνε τὴν καρδίαν του, οὐχ ἦττον,
μὴ ἐξκλειφομένων ποτὲ ὀλοσχερῶς τῶν φυσικῶν αἰσθημάτων
τῆς φιλανθρωπίας καὶ τῆς ἐπιεικείας, θέλει εὐρίσκεσθαι εἰς διη-
νεκῇ ἀγωνίᾳ, τὸν πέλεκυν τοῦ τιμωρεῖν ἀπαύστως κρατῶν ἐν
χερσὶ, καὶ ἑαυτὸν πάντοτε βλέπων περικυκλούμενον ὑπὸ δυσ-
χῶν ὄντων, τὰ ὁποῖα ἀποστρέφονται τὴν θέαν του, καὶ τὴν ἐμ-
φάνισίν του· ὁ δὲ λαὸς, τοιοῦτον βλέπων ἄκαμπτον καὶ πρὸς
τιμωρίαν του προωρισμένον δικαστὴν, μῖσος ἀκούσιον κατ' αὐτοῦ
ἀποκτᾷ, καὶ τρέμων ἐνώπιόν του ἐμφανίζεται.

§ 68. Τοιοῦτοι εἰσὶν ἐν συντόμῳ οἱ ὑπὲρ τοῦ ὀρκωτικοῦ συ-
στήματος λόγοι· ἀλλ' ἵνα μᾶλλον ὑποστηριχθῶσι τὰ πλεονεκ-
τήματα τούτου, ἐξετάσωμεν καὶ τοὺς κυριωτέρους λόγους τῶν
πολεμίων.

§ 69. 1. Δὲν δύναται νὰ ἐπιτύχη τὸ ὀρκωτικὸν σύστημα,
λέγουσιν οἱ ἀντίπαλοι, διότι δὲν δύναται οἱ ἔνορκοι νὰ προσέρ-
χωνται προθύμως, καταλείποντες τὰ ἔργα των. Ἡ ἀντίβρῃσις
αὕτη, τὴν πρακτικὴν, καὶ οὐχὶ τὴν οὐσίαν τοῦ συστήματος ὀ-
ρῶσα, δὲν εἶναι σπουδαία· ἄλλως τε, ἐὰν οἱ ἀντιλέγοντες ἐσυλ-
λογίζοντο, ὅτι οἱ τὰς πολιτικὰς ἐλευθερίας ζητήσαντες πολῖται,
καὶ τὸ μέγεθος τοῦ δικαίωματος τούτου καλῶς δύναται νὰ ἐκ-
τιμήσωσι, καὶ πρόθυμον ἐνίσχουσιν πρὸς ἐπιτυχίαν τούτου θέ-
λουσιν ἐπομένως προσφέρει. Ἐὰν, ἀνατρέχοντες εἰς ἀρχαίας ἐ-
ποχὰς, ἔβλεπον, ὅτι οἱ πολῖται καὶ ἐξεδίκησαν, καὶ καλῶς ἤσ-
κησαν τὸ δικαίωμα τούτο· ἐὰν τέλος, φοιτῶντες εἰς τὰ Κκκυρ-
γιοδικεῖα, ἔβλεπον, ὅτι οἱ πολῖται, προθύμως συνεργόμενοι,
ἐκπληροῦσι τὸ καθήκον τούτο, δὲν ἤθελον βεβιαίως καταδικάσει
τούτους ἐπὶ τοιαύτῃ ἀβελτηρίᾳ.

§ 70. 2. «Ἡ μεγάλη αὕτη ἐξουσία, κηρύττουσιν οἱ πολέ-
μιοι, πρέπει νὰ ἐμπιστεῖται εἰς ἄνδρας, πεφωτισμένους μὲν
καὶ πεπειραμένους, ἵνα διακρίνωσι τὴν ἐνοχὴν ἢ τὴν ἀθωότητα,
ἀκεραίους δὲ, ἵνα τὴν κηρύττωσιν, ἀνθιστάμενοι κατὰ πάσης
ἐπηρείας καὶ ἐπιεικείας.»

Καὶ πῶς ; οἱ μεταξὺ τοῦ λαοῦ ἐκλεγόμενοι νουνεχέστεροι πολῖται, οἱ τὰ ἔθιμα, τὰ ἤθη, καὶ τὸν χαρακτήρα τῶν συμπολιτῶν τῶν γινώσκοντες, οἱ πάντα τὰ ἐλατήρια, τὰ ὠθοῦντα τοὺς συμπολίτας τῶν εἰς τὰ ἐγκλήματα, μᾶλλον τῶν τακτικῶν δικαστῶν, ἀπουδάσαντες, δὲν δύνανται νὰ ἐκτιμῶσι τὰ πραγματικά γεγονότα, περὶ ὧν καὶ μόνων καλοῦνται νὰ κρίνωσι, καὶ νὰ διαγνώσωσι τὴν ἐνοχλήν ἢ τὴν ἀθωότητά ; οἱ χρηστοὶ οὗτοι καὶ εὐκατάστατοι πολῖται, οἱ μὴ ὑπ' οὐδενὸς ἐξαρτώμενοι, δὲν δύνανται νὰ ὦσιν ἀνεξάρτητοι ; φρονοῦσι τάχα οἱ ἀντιδοξοῦντες, ὅτι μόνη ἡ δικαστικὴ τήβενος, ἢ περιβάλλουσά τινα, καὶ δικαστὴν ἀνακρητύτουσα, ἔχει τόσῃ μαγικὴν, ἢ θεϊάν δύναμιν, ὥστε δύνανται νὰ ἐμφυσήσῃ αὐτῷ καὶ τὸ ἀλάνθαστον τῆς διαγνώσεως κριτήριον, καὶ τὴν ἀκεραιότητα, καὶ τὴν ἀμεροληψίαν ; δὲν παρέχει ἡμῖν ἡ πείρα πολλὰ ἐναντία παραδείγματα ;

Ἡ δὲ ἐπιεικεία, ἣν κατὰ τοῦ συστήματος ἀντιτάττουσιν, εἶναι τάχα ἐχθρὰ τῆς δικαιοσύνης ; πολλοῦ γε καὶ δεῖ ! Ἡ ποινὴ, τὴν ἀνόρθωσιν τοῦ ἀδικήματος, καὶ τὴν διόρθωσιν τοῦ ἀδικούντος σκοποῦσα, ἔχει στήσει τὰ ἔθια τῆς ἐπὶ τοῦ σημείου τῆς ἠθικῆς βελτιώσεως τούτου. Ταύτης βελτιώσεως, ἐπέρχονται αἱ συστάσεις, καὶ αἱ βασιλικαὶ χάριτες. Ἡ ποινικὴ διαδικασία εὐρύτατον στάδιον ὑπερκασπίσεως τῷ κατηγορουμένῳ χορηγεῖ, καὶ πάντα τὰ ἀμφίβολα ὑπὲρ αὐτοῦ ἐξηγεῖ ταῦτα πάντα δὲν ἐρεῖδονται ἐπὶ τῆς ἐπιεικειᾶς ; ἄλλως τε, τίς, κατὰ τὸν Λουγραβεράν, δύνανται νὰ καυχῆθῃ, ὅτι ἔχει τόσῃ κρίσιν, ἵνα ἀποφασίσῃ, ἐὰν τὸ ἐκ τῆς ἐπιεικειᾶς ὡς πρὸς τὰ ἐγκλήματα κακὸν δὲν εἶναι προτιμότερον τοῦ γενικοῦ φόβου, ὅστις ἐνώπιον ἀδαμάστου πάντοτε δικαιοσύνης στενοχωρεῖ τὰς καρδίας, καταστρέφει τὴν συντηρητικότητά, καὶ ὠθεῖ αὐτὴν εἰς τὴν ἐπιθυμίαν πάσης ἀπολύτου ἐλευθερίας ; ὥστε πάντῃ ἀβάσιμος εἶναι καὶ ὁ λόγος οὗτος τῶν πολέμιων.

§ 74. 3. Ἡ ὑπ' ὀρισμένης ιδιότητος ἐκλογὴ τῶν ἐνόρκων, καὶ ἡ ὑπὲρ τοῦ Εἰσαγγελέως καὶ τοῦ κατηγορουμένου ἐξαιρέσις τοῦ ἡμίσεος τούτων, εἶναι ἀντιφατικὴ ἄλλως τε ὁ μὲν κατηγορούμενος θέλει ἐξαιρῆαι τοὺς βελτίονας, ὁ δὲ Εἰσαγγελεὺς θέλει ἐπισύρει καθ' ἑαυτοῦ τὴν ὀργὴν τῶν ἐξαιρουμένων, λέγουσιν οἱ πολέμιοι.

Τὸ τῆς ἐξαιρέσεως δικαίωμα, εἶναι οὐσιωδέστατον τοῦ Συστήματος προσόν, συντελοῦν εἰς τὸν σχηματισμὸν τοῦ, ὅσον ἀνθρωπίνως ἐστὶ δυνατὸν, βελτίονος δικαστηρίου καὶ ὄντως. Ἐνθ' ἡ

ἐκλογή τῶν χρηστοτέρων πολιτῶν δίδωσι τὸ ἐχέγγυον τῆς συστάσεως τοιοῦτου καλοῦ δικαστηρίου, ὁ νόμος, θελήσας νὰ καταστήσῃ αὐτὸ βέλτιον, καὶ ν' ἄρῃ πᾶσαν τυχὸν ἀμφιβολίαν τοῦ κατηγοροῦ ἢ κατηγορουμένου περὶ τῆς ἐν ἐκάστη δίκῃ ἄκρας εὐθύτητος τῶν ἐνόρκων, ἐξ ὧν τινες, εἰ καὶ εἰσι ἐκ τῶν βελτιῶνων ἀπολύτως, δύνανται ὅμως ὡς ἄνθρωποι νὰ κυριεύωνται ὑπὸ σχετικῆς τινος προλήψεως, ὑπὸ συμπαθείας ἢ ἀντιπαθείας, ἐχορήγησε τὴν ἐξάρεσιν ἀκρίτως λοιπὸν ὡς ἀντίφασιν τὸ πλεονέκτημα τοῦτο θεωροῦσιν οἱ ἀντιδοξοῦντες· ἡ δὲ κατὰ τοῦ Εἰσαγγελέως ὀργὴ τῶν ἐξαιρουμένων εἶναι μάταιος φόβος, διότι οἱ διευθύνοντες Κακουροδικεῖα, πειστικὴν ἀπέκτησαν πείραν, ὅτι οὐδεὶς ὀργίζεται κατὰ τοῦ ἐκπληροῦντος τιμίως τὸ καθήκον του.

§ 72. 4. «Οἱ ἔνορκοι, λέγουσιν οἱ ἀντιδοξοῦντες, μὴ ἀκοιλουθοῦντες νομικοὺς κανόνας, ὀφείλουσι νὰ κρίνωσι κατὰ πεποιθήσιν· ἀλλὰ, μὴ γινώσκοντες, τί ἐστὶ πεποίθησις, δὲν δύνανται νὰ κρίνωσι καλῶς.» Καὶ πῶς; ἡ δύναμις τοῦ λογικοῦ κριτηρίου, ἣτις, τὰ πάντα συνδυάζουσα, καὶ ὑπὸ τῆς συνειδήσεως ἐπικυρουμένη, σχηματίζει ἐν ἐκάστῳ τὸ ἀσφαλὲς καὶ πειστικὸν συμπέρασμα περὶ τῆς υπάρξεως, ἢ μὴ, τινὸς πράγματος ἢ γεγονότος, ὑπόκειται εἰς ἐπιστημονικοὺς, καὶ εἰδικοὺς κανόνας, οὓς οἱ λογικοὶ, καὶ τίμιοι ἔνορκοι ἀγνοοῦσι, καὶ μόνοι οἱ ἀντιδοξοῦντες καὶ οἱ τακτικοὶ δικασταὶ γινώσκουσιν; ἡ ἀξίωσις αὕτη εἶναι ἄρνησις τῆς ἐμφύτου λογικῆς καὶ συνειδήσεως, καὶ ἡ ἄρνησις αὕτη δὲν δύναται βεβαίως νὰ εφαρμοσθῇ εἰς τοὺς χρηστοὺς καὶ ἐκλεκτοὺς πολίτας τῆς κοινωνίας.

§ 73. 5. «Τὸ δόγμα τοῦ Συστήματος, λέγουσιν οἱ ἀντιδοξοῦντες, ὅτι οἱ ἔνορκοι παραβαίνουσι τὰ ἔνορκα καθήκοντά των, ἂν ἀποβλέπωσιν εἰς τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἐτυμηγορίας των, καὶ εἰς τὴν ἐπιβληθησομένην ποινὴν, εἶναι ψευδὲς ἢ ὑποθετικόν, διότι οὐδεὶς, καταδικάζων, δύναται νὰ παρίδῃ τὰ ἀποτελέσματα, καὶ ἕνεκα τῆς αὐστηρότητος τῆς ποινῆς θέλει μάλλον ἀθωῶναι· ἀλλὰ τότε ἡ τοῦ νόμου ἀδικία δὲν εἶναι προτιμωτέρα τῆς ἀδικίας, δι' ἧς ὁ ἔνορκος τίθησιν ὑπὸ ἐξέτασιν πᾶσαν τοῦ νόμου διάταξιν, καὶ ἐξαρτᾷ τὴν ἐτυμηγορίαν του ἐκ τῆς περὶ τοῦ νόμου κρίσεώς του;»

Καὶ ἡ ἀντίρρῃσις αὕτη δὲν εἶναι ἰσχυρά· πρῶτον, διότι, ἐὰν τὸ μνησθὲν δόγμα ἦναι ὑποθετικόν, ὑποθετικόν ἐπίσης εἶναι καὶ τὸ ἕτερον, *nemo censetur ignorare legem* (οὐδεὶς ὑποτίθεται

ται ἀγνωῶν τὸν νόμον) ὥστε, καὶ ἂν θέλη ὁ ἔνορκος, δὲν δύναται πάντοτε νὰ γινώσκῃ τὰς εἰδικὰς καὶ διαφόρους τοῦ νόμου διατάξεις, τὰς συνεπεῖα τῆς ἐτυμηγορίας του ἐφαρμοσθησομένης. Δεύτερον, διότι, ἂν τυχὸν ἐπικυρωθῇ δι' ἐπανελημμένων ἐτυμηγοριῶν ἢ πεισμονῇ τῶν ἐνόρκων, τοῦ νὰ μὴ τιμωρῶσιν ἐγκλήματά τινα ἕνεκα τῆς αὐστηραῆς τοῦ νόμου ποινῆς, ἢ νὰ ἐλαττώσιν τὴν αὐστηρότητα διὰ τῆς παραδοχῆς ἐλαφρυντικῶν γεγονότων, ἢ περιπτώσεως αὕτη δὲν δεικνύει τὴν ἀτέλειαν τοῦ ὀρκωτικοῦ συστήματος, ἀλλὰ τὴν ἀτέλειαν τοῦ ποινικοῦ νόμου, καὶ τὸ ἀσυμβίβαστον τούτου πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς κοινωνίας, τὸ ὅποιον ἐκπροσωποῦσιν οἱ διαδοχικῶς ἐκ διαφόρων τόπων ἐρχόμενοι διάφοροι ἔνορκοι· ἢ περιπτώσεως αὕτη, εἴ ποτε παρουσιασθῇ, ἀποδεικνύει μᾶλλον τὸ πλεονέκτημα τοῦ συστήματος, διότι διὰ τῆς ἀρνήσεως τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ τοιοῦτου νόμου, ἐπιβεβαιοῦσιν οἱ ἔνορκοι τὴν κοινὴν συνείδησιν, τὸν κοινὸν ὁδηγόν, καὶ ὕψιστον τοῦτον ἀναμορφωτὴν παντὸς κοινωνικοῦ νόμου, καὶ προκαλοῦσιν οὕτω τὴν βελτίωσιν τοῦ κακοῦ νόμου, ἐνῶ οἱ τακτικοὶ δικασταὶ, δούλοι ὄντες τοῦ νόμου, καὶ δουλικῶς τοῦτον ἐφαρμόζοντες, δὲν δύνανται τελεσφόρως νὰ ἐκδηλώσωσι τὴν συνείδησιν τῆς κοινωνίας. Τρίτον, ἀφοῦ ὁ ἴδιος νόμος ἀφίησιν ἐλευθέρους τοὺς ἐνόρκους νὰ κρίνωσι, καὶ ἀποφασίζωσι κατ' ἴδιαν πεποίθησιν καὶ συνείδησιν, τὸ μνησθὲν δόγμα δὲν ἔχει τὴν αὐστηρὰν ἔννοιαν, οἷαν οἱ πολέμιοι δίδουσιν αὐτῷ, οὐδὲ σκοπεῖ νὰ προκηρύξῃ τοὺς ἐνόρκους ἀπολύτως παραβάτας τῶν καθηκόντων καὶ τοῦ ὄρκου των, ἐὰν τυχὸν ἀποβλέψωσιν εἰς τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἐτυμηγορίας των· διότι κύριον σκοπὸν διὰ τοῦ δόγματος τούτου ὁ νόμος προτίθησι νὰ προφυλάξῃ τοὺς ἐνόρκους ἀπὸ τὴν ὑπερβολὴν τῆς ἐπεικειᾶς, φυσικῆς οὐσης τοῖς μὴ ἡσκημένοις ἐν ποινικαῖς δίκαις· νὰ περιστείλῃ, ὅσον ἐνεστι, τὴν τοιαύτην ἀδυναμίαν των· νὰ ὑποτάξῃ τὴν φωνὴν τῆς φιλανθρωπίας πρὸς τὴν τῆς δικαιοσύνης, καὶ νὰ ἐμποδίσῃ ἀθωώσεις, τὰς ὁποίας δύνανται νὰ κηρύξωσιν οἱ ἔνορκοι ἐκ συμπαθείας, ἕνεκα τῆς ἐπιβληθησομένης μεγάλης ποινῆς.

§ 74. 6. Πολλοὺς ἐνόρκους ἀθωοῦσιν οἱ ἔνορκοι, κηρύττουσιν οἱ πολέμιοι, καὶ τὸ ἐπιχείρημα τοῦτο ὡς κύριον πρὸς ἄλλωσιν τοῦ συστήματος ἐπιφέρουσι· καὶ ὅμως οὐδὲ τὸ ἐπιχείρημα τοῦτο δύναται νὰ σαλεύσῃ τὰ θεμέλια τοῦ ὀρκωτικοῦ συστήματος, διὰ τοὺς ἐξῆς λόγους.

1. Ἰποθεσείσθω ἀληθὲς, ὅτι ἔνοχοί τινες ἠθωώθησαν εἴτε ἐξ

ἀπροσεξίας, εἴτε ἐκ συμπαθείας, εἴτε ἐκ συστάσεων ἀλλοτρίων. Ἀλλὰ μήπως τὰ χρονικά τῶν τακτικῶν δικαστηρίων δὲν περιέχουσιν ὅμοια τοιαῦτα εἰδεχθῆ παραδείγματα; καὶ ἀφοῦ αἱ τοιαῦται παρεκτροπαὶ δὲν εἶναι ἀχώριστοι τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, οὐδεὶς ὀφείλει λογικῶς νὰ καταλογίσῃ ταύτας εἰς βάρος μόνοντοῦ ὀρκωτικοῦ συστήματος· ἄλλως τε, πάντων τῶν νόμων γίνονται παραβιάσεις· πρέπει τότε νὰ καταργήσωμεν ἅπαντας τοὺς νόμους; Ἡ λογικὴ καὶ τὸ κοινὸν συμφέρον ἀπωθοῦσι τὴν ἐναντίαν δόξαν.

2. Αἱ ἐντυπώσεις, ἡ κρίσις καὶ ἡ εὐπιστία ἐκάστου εἰσὶ διάφοροι, καὶ διάφορα ἐπομένως εἰσὶ καὶ τὰ ἐντεῦθεν ἀποτελέσματα· ἄρα ὁ εὐχερῶς πιστεύσας, πεισθεὶς, καὶ καταδικάσας δὲν δικαιούται νὰ ἐπιτιμήσῃ τὸν ἀλλοίαν γνώμην μορφώσαντα· διότι ποῖον τότε ἔσεται τὸ ἀσφαλὲς μέτρον, ἐφ' οὗ βασιζόμενοι, δικαιοῦμεθα νὰ παραδεχθῶμεν ἐν πλήρει συνειδήσει, ὅτι οἱ ἀντιδοξήσαντες ἐκ προθέσεως ἐμερολήπησαν, ἀφοῦ καὶ ἡ κρίσις ἡμῶν δύναται νὰ ἦναι ἐπισφαλής; Ὅθεν αἱ ἐπισυμβαίνουσαι ὑπὸ τῶν ἐνόρκων ἀθώωσις δὲν εἶναι ἅπασαι μεμπτεῖαι, δυνάμεναι νὰ καταδικάσωσι τὸ Σύστημα.

3 Ἡ ὑπὸ τῶν δικαστικῶν Συμβουλίῶν παραπομπὴ τοῦ κατηγορουμένου ἐρεῖδεται ἐπὶ ἐνδείξεων κατὰ τὸν νόμον. Ἐάνλοιπόν ἐν τῷ ἀκροατηρίῳ δὲν ἀποδειχθῆ πλήρης ἡ ἐνοχῆ, ἡ ἐπελθοῦσα ἀθώωσις εἶναι τάχα μεροληπτικὴ, καὶ δύναται νὰ καταδικάσῃ τὸ ὀρκωτικὸν σύστημα; Ἄτοπος ἡ παραδοχὴ τῆς γνώμης ταύτης.

4. Οἱ πρακτικοὶ, οἱ πολλὰς συνόδους Κακουργιοδικεῖων διευθύναντες, καὶ μᾶλλον παντὸς ἄλλου ἕνεκα τούτου καταλληλότεροι κριταὶ ὄντες, ἢ οὐδὲν, ἢ ἐλάχιστα παραδείγματα δύνανται νὰ παρουσιάσωσι σκανδαλώδων ἀθώωσεων· μᾶλλον δὲ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ συστήματος δύνανται νὰ βεβαιώσωσιν· ἀλλὰ καὶ τὰ ἐλάχιστα ταῦτα παραδείγματα δὲν ἐπιφέρουσιν ἀποχρώντα λόγον πρὸς καταδίκην τοῦ συστήματος.

§ 75. Τοιοῦτοι εἰσὶν οἱ ὑπὲρ καὶ κατὰ τοῦ συστήματος λόγοι.

Τὸ ἄμεσον συμφέρον τῶν ἐνόρκων πρὸς τιμωρίαν τῶν ἐγκλημάτων καὶ πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς τάξεως ἢ ἰδία γνώσις τῶν τοπικῶν ἐθίμων, καὶ τῶν προσωπικῶν χαρακτήρων· ἢ ἔλλειψις πάσης διατυπώσεως, δεσμευούσης τὴν πεποιθήσιν καὶ τὴν συνειδήσιν· ἢ πλήρης ἀπάθεια, καὶ ἢ ἔλλειψις πάσης προκαταλήψεως· ἢ εὗρεσις τῆς πραγματικῆς ἐνοχῆς καὶ ἀθωότητος δυνάμει τῆς

πεποιθήσεως μόνης και συνειδήσεως, ἰδοὺ τὰ κύρια πλεονεκτήματα τοῦ ὀρκωτικοῦ συστήματος, ἅτινα και τὴν ἀληθῆ δικαιοσύνην, και τὰ δικαιώματα τῆς ἀνθρωπότητος και τῆς κοινωνίας προστατεύουσι. Χρησιμώτατον λοιπὸν ἐστὶ τὸ Σύστημα τοῦτο, και ἀναγκαιοτάτη ἡ ὑπαρξὶς και ἡ ἰσχὺς του.

Ταῦτα δ' ἐν συντόμῳ ἀφηγησάμενοι, ἐπεξέλθωμεν ἤδη διὰ βραχείων και τὰ καθήκοντα τῶν ἐνόρκων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Περὶ τῶν καθήκοντων τῶν ἐνόρκων.

§ 76. Ἐν τῷ ὀρκῳ, τὸν ὁποῖον ἐν τῇ ἀρχῇ ἐκάστης συνεδριάσεις κατὰ τὸν νόμον θέλετε δίδει, και ἐν ταῖς ὁδηγίαις, τὰς ὁποίας ὁ προϊστάμενος Ἰμῶν θέλει ἐκάστοτε ἀναγινώσκει Ἰμῖν ἐν τῷ δωματίῳ τῶν διασκεψέων Σας, περιέχονται ἐν συνόψει ἅπαντα τὰ οὐδιώδη ὑμῶν καθήκοντα.

Κατὰ τε τὸν ὄρκον και τὰς ὁδηγίας ὀφείλετε νὰ ἐξετάζητε εὐσυνειδήτως τὴν κατηγορίαν και τὴν υπεράσπισιν τοῦ κατηγορουμένου, σχηματίζοντες τὴν πεποίθησιν ὑμῶν ἐκ μόνης τῆς βασιάνου και τῆς ἀκριβοῦς σταθμίσεως τῶν ἐνώπιον Ἰμῶν διεξαγομένων προφορικῶν ἢ ἐγγράφων ἀποδείξεων, και ἐξομολογήσεων, και ν' ἀποφαίνησθε κατὰ συνείδησιν, και κατ' ἐλευθέρην πεποίθησιν. Ἐντεῦθεν παράγονται τὰ ἐπόμενα πορίσματα.

1. Ὅτι ὀφείλετε νὰ καταβάλλητε μεγίστην προσοχὴν κατὰ τὴν ἐνέργειαν τῆς ἀποδεικτικῆς διαδικασίας, διότι διὰ μόνης τῆς ἀντιλήψεως ἀπάντων τῶν γεγονότων, και τῆς ἐπελευσομένης κριτικῆς σταθμίσεως αὐτῶν θέλετε δύνασθαι νὰ εὐρίσκητε τὴν ἀλήθειαν.

2. Ὅτι πᾶσα ἐξώδικος γνώσις, ἢ προκατάληψις Ἰμῶν περὶ τῆς ἐνοχῆς, ἢ ἀθωότητος δὲν πρέπει νὰ ἐπιβρέαζωσιν οὐδαμῶς τὴν κρίσιν και πεποίθησιν Ἰμῶν διότι ἀντιβαίνουν εἰς τὴν νόμιμον ἀρχὴν, ὅτι μόνη ἢ ἐν τῷ ἀκροατηρίῳ ἀποδείξις πρέπει νὰ ἴηαι ἡ βάσις τῆς κρίσεως και πεποιθήσεως Ἰμῶν ὅθεν ὁ ἕχων τυχὸν τοιαύτην προκατάληψιν, νομιμώτερον και εὐσυνειδητότερον θέλει πράξει, ἐν ζητήσῃ ν' ἀποσχῇ τῆς σχετικῆς δίκης.

3. Ὅτι ἡ ὑπὸ τῶν δικαστικῶν Συμβουλίῶν πρὸς ἐκδικαστικὴν παραπομπὴν τοῦ κατηγορουμένου, οὐδαμῶς δὲν πρέπει νὰ ληφθῇ ὡς τεκμήριον ἐνοχῆς, και νὰ ἐλαττώσῃ ἐπομένως τὴν προσοχὴν και τὴν ἀκριβῆ ἐξέτασιν τῶν ὑποβαλλομένων ἐκάστοτε Ἰμῖν ἀ-

ποδείξεων· διότι ὁ μὲν νόμος, ὑποχρεῶν ὑμᾶς νὰ ἐξετάζητε καὶ τὴν ὑπεράσπισίν του, δὲν ὑποτίθησι τὸν κατηγορούμενον ἔνοχον πρὸ τῆς καταδίκης του, τὰ δὲ Συμβούλια ἐρείδονται κατὰ νόμον ἐπὶ ἐνδείξεων, μυστικῶς, ἐγγράφως καὶ μεμονωμένως λαμβανομένων, ἐνῶ αἱ ἐν τῷ ἀκρατηρίῳ προφορικαί, καὶ συνολικῶς συγκρινόμεναι ἀποδείξεις, παράγουσι μᾶλλον καθαρὸν τὸ φῶς τῆς ἀληθείας.

4. Ὅτι ἡ πεποιθήσις Σας, τοῦτέστι τὸ ἐκ τοῦ λογικοῦ κριτηρίου ἐξαγόμενον περὶ τῆς ἐνοχῆς, ἢ ἀθωότητος τοῦ κατηγορουμένου, πρέπει νὰ ἦναι ἐλευθέρα, τοῦτέστι πρέπει νὰ μὴ ἐπιβραβεύεται ἐξ οὐδενὸς γεγονότος, ἢ αἰσθήματος, δυναμένων νὰ ἐπισκοτιῶσι τὴν κρίσιν Ἰμῶν. Ἐπομένως ὀφείλετε νὰ ἦσθε ἀπηλλαγμένοι πάσης οἰασθήποτε προκαταλήψεως, πάσης συμπαιθείας ἢ ἀντιπαιθείας ὑπὲρ, ἢ κατὰ τοῦ κατηγορουμένου, πάσης φιλίας, ἔχθρας, φόβου, χάριτος, ἢ ἰδίας τινος ὠφελείας, ὡς ὁ ὄρκος Ἰμῶν διαλαμβάνει· διότι ἅπαντα τὰ αἷτια ταῦτα ὑποδουλοῦσι τὴν κρίσιν, καὶ στρεβλώνουσι τὴν πεποιθήσιν.

5. Ὅτι ἐπὶ τέλους, ὡς ἀσφαλῆ ὁδηγὸν τῆς ὀρθῆς πεποιθήσεως ὑμῶν, οὐδένα ἄλλον κανόνα ὀφείλετε κατὰ νόμον ν' ἀκολουθήσετε, εἰμὴ μόνην τὴν φωνὴν τῆς συνειδήσεως, τῆς θείας ταύτης καὶ ἐμφύτου δυνάμεως, ἣτις, καὶ ἄκοντος τοῦ ἀνθρώπου, ἀδικάστως κρίνει, καὶ ἐλέγχει τὰς πράξεις καὶ τὰς διανοίας του, καὶ δημοσιεύει ἐν ἑαυτῷ τὴν ἀνέκκλητον ἀπόφασιν τῆς ἐπιδοκιμασίας, ἢ ἀποδοκιμασίας. Μόνην λοιπὸν τὴν πεποιθήσιν, τὴν ἐπὶ τοῦ κύρους τῆς συνειδήσεως ἐρειδομένην, ὀφείλετε νὰ θεωρῆτε δικαίαν, ἀληθῆ, καὶ νόμιμον, καὶ ταύτην νὰ ἐκδηλοῦτε διὰ τῆς ἐτυμηγορίας Ἰμῶν.

§ 77. Τὸ κύριον καὶ οὐσιῶδες καθήκον Ἰμῶν περιορίζεται στενωῶς ἐπὶ μόνων τῶν πραγματικῶν γεγονότων, τοῦτέστιν, ἂν ὁ κατηγορούμενος ἦναι, ἢ οὐ, ἔνοχος τῆς ἀποδοδομένης αὐτῷ πράξεως, καὶ ἂν ἡ πράξις συνοδεύηται μὲ ἐπιβαρυντικὰς, ἢ ἐλαφρυντικὰς περιστάσεις· ἄρα καὶ ἡ σκέψις ὑμῶν ἅπασα ἐπὶ τούτων καὶ μόνων τῶν πραγματικῶν ζητημάτων πρέπει νὰ περιορίζηται, καὶ ἡ πεποιθήσις Ἰμῶν περὶ τούτων καὶ μόνων πρέπει νὰ μορφώνηται. Παραβαίνετε λοιπὸν κατὰ τὸν νόμον τὰ ἔνορκα Ἰμῶν καθήκοντα, ἐὰν λάβητε ὑπ' ὄψιν τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἐτυμηγορίας Ἰμῶν, καὶ τὴν δυνάμει ταύτης ἐπιβληθεύσομένην ποινὴν, καὶ ἐὰν, ἐντεῦθεν ἐπιβραβεύομενοι, ἐκφέρητε ἐτυμηγορίαν, μὴ οὖσαν πάντῃ σύμφωνον μὲ τὴν ὁποῖαν ἐσχηματίσατε πεποιθήσιν περὶ τῆς πραγματικῆς ἀληθείας

τῶν πραγματικῶν γεγονότων. Ἐάν δὲ τυχὸν ἢ ἐπιβληθῆ-
σομένη ποιῆ ἦναι αὐστηρά, καὶ ἔαν ὁ κατηγορούμενος
ἔχη ὑπὲρ ἑαυτοῦ ἀποδείξεις συμπαθείας πρὸς ἐλάττωσιν τῆς
ποιῆς, ἢ συμπάθεια αὕτη δύναται ὀρθῶς καὶ νομίμως νὰ ἐπέλ-
θῃ δὲ τῆς ἀπονομῆς τῆς Βασιλικῆς χάριτος, τὴν ὁποίαν καὶ
ὑμεῖς, καὶ αἱ λοιπαὶ ἀρμόδιαι Ἀρχαὶ δύνανται νὰ προκαλέσω-
σι· διότι διὰ τοῦ νομίμου τούτου τρόπου καὶ τὸ ζητούμενον ἀ-
ποτέλεσμα ἐπέρχεται, καὶ ἐκάστη Ἀρχὴ μένει ἐν τῇ αὐστηρᾷ ἐκ-
πληρώσει τῶν νομίμων καθηκόντων τῆς, ἐνῶ ἄλλως, ἢ εἰς ἀλ-
λότρια καθήκοντα ἐπέμβασις καὶ τὴν καταστροφὴν τῶν διαφο-
ρων ἐξουσιῶν, καὶ τῶν νόμων, ἐπιφέρει, καὶ τὸ χάος εἰς τὴν κοι-
ωνίαν ἐπιβρίπτει.

§ 78. Ὁ νόμος, θέλων νὰ καταστήσῃ τὴν ἑμετέραν ἐτυμη-
γορίαν ἀληθὲς ἀπαύγασμα τῆς πεποιθήσεως καὶ συνειδήσεως
ἡμῶν, ἀπήλλαξε ταύτην καὶ τῶν λοιπῶν διατυπώσεων, τῶν
περιβαλλουσῶν, καὶ δεσμευουσῶν τὰς δικαστικὰς ἀποφάσεις,
καὶ τῆς μνείας τῶν λόγων, δι' ὧν τὴν πεποιθήσιν ὑμῶν ἐμορ-
φώσατε. Δὲν ὀφείλετε λοιπὸν νὰ διδῆτε τὸν λόγον, ἐφ' οὗ τὴν
πεποιθήσιν ὑμῶν θέλετε στριζίει· καὶ ὅμως ὀφείλετε τοιοῦτον
λόγον, τοῦ ὁποίου ἡ δύναμις ἐστὶ τοσοῦτον ἰσχυρωτέρα, ὅσον
μᾶλλον παντὸς ἄλλου ἰσχυρώτερα εἶσι τὰ ἠθικὰ, τὰ κοινωνικὰ,
καὶ τὰ θρησκευτικὰ καθήκοντα, μεθ' ὧν ὁ ὀφειλόμενος οὗτος
λόγος συνδέεται. Ἐν συντόμῳ δὲ θέλω ἀναλύσει τὸν τρισυπό-
στατον, οὕτως εἰπεῖν, τοῦτον λόγον πρὸς πλείονα κατάληψιν.

§ 79. Ὀφείλετε λόγον εἰς ὑμᾶς αὐτοὺς εἰς τὴν συνείδησιν
ὑμῶν· καὶ ὁ λόγος οὗτος συνδέεται μὲ τὰ ἠθικὰ ὑμῶν καθήκον-
τα. Ἡ συνείδησις, ἢ θεία αὕτη, καὶ ἔμφυτος, ὡς προεῖπον, δύνα-
μις ἴσταται πάντοτε, καὶ ἄκοντος τοῦ ἀνθρώπου, ἄγρυπνος ἄρ-
γος, ἀδέκαστος κριτὴς, καὶ αὐστηρὸς τιμωρὸς τῶν κακῶν πρά-
ξεων καὶ διανοιῶν τούτου. Ἡ τιμωρία ταύτης εἶναι τόσον σκλη-
ροτέρα, καὶ ἰσχυρωτέρα, ὅσον εἶναι διηνεκῆς, καὶ ἀπαύστως τα-
ράσσει πᾶσαν ἡσυχίαν νοῦς καὶ καρδίας, καὶ αἶρει πᾶσαν ψυχι-
κὴν ἀγαλλίαν, καὶ πᾶσαν χριστιανικὴν ἐλπίδα μελλούσης αἰ-
ωνιότητος. Ἐάν λοιπὸν θέλετε νὰ εἴσθε ἀπηλλαγμένοι τῆς τρο-
μερᾶς ταύτης βασάνου, ἐκπληρώσατε καὶ τὰ δικαστικὰ ὑμῶν
καθήκοντα συναδᾷ τῇ ἐπιταγῇ τῆς πεποιθήσεως ὑμῶν.

§ 80. Ὀφείλετε προσέτι λόγον εἰς τὴν κοινωνίαν αὐτὴν· καὶ
ὁ λόγος οὗτος συνδέεται μὲ τὰ κοινωνικὰ ἡμῶν καθήκοντα. Ἡ
κοινωνία, ἐκλέξασα ὑμᾶς μεταξὺ τῶν εὐπορωτέρων, καὶ τιμιωτέ-

ρων πολιτῶν, καὶ περιβαλοῦσα ὑμᾶς μὲ τὸν μανδύαν τῶν ὑψηλότερων, καὶ ἐμβριθεστέρων καθηκόντων, δικαιούται ἡ ἀπαιτήσις ἀπὸ τὴν κρίσιν, καὶ τὰς ἀποφάσεις Ἰμῶν τὴν ἐσωτερικὴν τάξιν καὶ ἀσφάλειάν της, τὴν ὕλικὴν καὶ ἠθικὴν πρόδοδόν της, καὶ τὴν ἐξωτερικὴν ὑπόληψίν της τῷ ὄντι ἡ τάξις καὶ ἡ ἀσφάλεια προέρχονται ἀπὸ τὴν τιμωρίαν τῶν διαταρασσόντων ταύτας ἐγκλημάτων ἢ δὲ ὕλικὴ καὶ ἠθικὴ αὐτῆς πρόδοδος προέρχεται ἀπὸ τὴν τάξιν καὶ ἀσφάλειαν ἀμφοτέρωθεν δὲ ταῦτα συσταίνουσι τὴν ἐξωτερικὴν ὑπόληψιν τοῦ ἔθνους. Ὄταν ὅμως οἱ ἐγκληματίαι δὲν τιμωρῶνται, τότε οὐ μόνον αὐτοὶ, θρασυνόμνοι, πλείονα καὶ μείζονα διαπράττουσι κακουργήματα, ἀλλὰ καὶ ἄλλοι, τάσιν μὲν πρὸς τὸ ἐγκληματεῖν ἔχοντες, φόβῳ δὲ τῆς τιμωρίας περιστελλόμενοι, παραδειγματιζόμενοι ἐντεύθεν, θέλουσι σπεύσει νὰ πραγματοποιήσωσι τὰς ἐγκληματικὰς ἐπιθυμίας τῶν τότε δὲ καὶ ἡ τάξις καὶ ἡ ἀσφάλεια ἐκλείπεται καὶ ἡ ἐθνικὴ πρόδοδος ὀπισθοχωρεῖ, καὶ ἡ ἐθνικὴ ὑπόληψις κατασφραγίζεται· αἴτιος δὲ τῶν μεγάλων τούτων δεινῶν ἐστὶν ὁ δικαστής, ὁ μὴ ἐν πεποιθησίᾳ καὶ συνειδήσει κρίνων, ὁ ἀδίκως ἀπολύων, καὶ εἰς τοὺς κόλπους τῆς κοινωνίας ἐπενέγκων τοὺς ἐγκληματίας.

Εὐθύνησθε, Κύριοι ἔνορκοι, πρὸς τὴν κοινωνίαν καὶ δι' ἄλλον λόγον. Ἡκούσατε ἐν τοῖς προτέροις, ὅποσον πολῦτιμον εἶναι τὸ διὰ τοῦ ὀρκωτικοῦ συστήματος χορηγηθὲν τοῖς πολίταις δικαίωμα.

Τὸ παλλάδιον τοῦτο τῆς πολιτικῆς ἐλευθερίας παραδίδεται κυρίως εἰς χεῖρας ὑμῶν ἢ κοινωνία ἅπασα δικαιούται νὰ ζητῇ ἀπὸ ὑμᾶς τὴν τήρησιν καὶ ἐμπέδωσίν του· ἀλλὰ διὰ νὰ ἐμπεδωθῇ, καὶ διὰ νὰ φέρῃ τὰ προσδοκώμενα αἴσια ἀποτελέσματα, ὀφείλετε ὡς ἔνορκοι νὰ ἐκπληροῖτε αὐστηρῶς καὶ τιμίως τὰ καθήκοντα Ἰμῶν· διότι ἄλλως καὶ τὸ δικαίωμα τοῦτο καθίσταται ἐπιβλαβὲς εἰς τὴν κοινωνίαν, καὶ ἡ διατήρησις του προβληματικὴ, καὶ οἱ κεκλημένοι πρὸς ἐφαρμογὴν του ἠθικῶς τουλάχιστον ὑπεύθυνοι εἰς τὴν κοινωνίαν.

§ 81. Ὄφειλεται, ἐπὶ τέλους, λόγον εἰς τὸν Θεὸν καὶ ὁ λόγος οὗτος συνδέεται μὲ τὰ θρησκευτικὰ ὑμῶν καθήκοντα.

Διὰ τοῦ διδομένου ὑφ' ὑμῶν ὄρκου ἐπικαλεῖσθε μάρτυρα τὸν Θεόν, ὅτι δὲν θέλετε κρίνει καὶ ἀποφασίσαι κατὰ φιλίαν, ἔχθραν, φόβον, χάριν, οὔτε πρὸς ἰδιαιτέραν τινὰ ὠφέλειαν, ἢ δι' ἄλλην αἰτίαν· καὶ ὅτι κατὰ τὸν σχηματισμὸν τῆς πεποιθησεώς σας

Θέλετε ἔχει πρὸ ὀφθαλμῶν μόνον τὸν Θεόν, τὴν δικαιοσύνην καὶ τὴν ἀλήθειαν. Τίς θέλει τολμήσει νὰ παραβῇ τὸν φοικτὸν τοῦτον ὄρκον; ὁποῖον δικαιολόγημα θέλει προτείνει ὁ παραβάτης ἐν τῇ φοβερᾷ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως πρὸς τὸν ἀδέκαστον καὶ ἀπροσωπόληπτον κριτὴν, τὸν ἐτάζοντα καρδίας καὶ νεφροῦς, τὸν πανταχοῦ παρόντα, τὸν γινώσκοντα πᾶσαν ἡμῶν πράξιν, πᾶσαν διάνοιαν, καὶ πάντα στοχασμὸν; βεβαίως οὐδὲν, ἀλλ' ἄφρωνος θέλει μείνει, καὶ ἐμβρόντητος θέλει ἀκούσει τὴν τρομερὰν ἀπόφασιν, δι' ἧς, ὡς παραβάτης τοῦ Θεοῦ λόγου, θέλει ῥιφθῆ εἰς τὴν ἄβυσσον τῆς αἰωνίου κολάσεως.

§ 82. Πρὶν ἢ καταπαύσω, Κύριοι ἑνορκοὶ, τὴν σύντομον ἀφήγησιν τῶν κυριωτέρων ὑμῶν καθηκόντων, λίαν σκόπιμον θεωρῶ νὰ ἐπιστεγάσω, καὶ νὰ θέσω, ὡς κορωνίδα τῶν ὑπ' ἐμοῦ ρηθέντων, τὴν κατὰ τὸ 1792 πρὸς τοὺς Γάλλους προκήρυξιν τοῦ Βασιλέως Λουδοβίκου 16.ου, ἐν ᾗ συντόμως μὲν, ἀλλὰ λίαν περιεκτικῶς μνημονεύονται τὰ καθήκοντα τῶν ἐνορκῶν.

«Τὰ συμφέροντα τῆς κοινωνίας, ἔγραψεν ὁ δυστυχὴς ἐκεῖνος Βασιλεὺς, καὶ τὰ δικαιώματα τῆς ἀνθρωπότητος, τίθενται ἐν ἡχεσὶν Ἰμῶν, ἑνορκοὶ καθίστασθε ἑνοχοὶ πρὸς ἐκείνην, ἐὰν ἀπὸ χαλαρὰν ἐπιεικίαν κυριεύσθε ὄνειδιζετε ταύτην, ἐὰν ἐτὴν ἀδυστηρότητα τοῦ νόμου ὑπερβῆτε. Ἡ συνειδήσις σας πρέπει νὰ ἦναι ὁ ὁδηγός σας· ἡ δικαιοσύνη, ὁ κανὼν σας· ἡ ἀνυμεροληψία, τὸ καθήκον σας· τὸ ἀφαιρεῖν ἀπὸ τὸ ἔγκλημα τὴν ἐλπίδα τῆς ἀτιμωρησίας, τὸ ἀπομακρύνειν τὴν μὲν ἀθωότητα ἀπὸ τὸν φόβον τῆς πίσεως, καὶ τῆς πλάνης τῶν δικαστηρίων, τὸν δὲ δικαστὴν ἀπὸ τὸ κράτος τῆς ἰδίης βουλήσεως, τοιαύτη ἐστὶν ἡ ἐντέλεια τοῦ συστήματος τῶν ποινικῶν νόμων· τοιοῦτον εἶναι τὸ ἀντικείμενον τῶν σπουδαίων καθηκόντων τὰ ὁποῖα ἐμπιστεύονται Ἰμῖν.»

§ 83. Τοιοῦτον λοιπὸν, Κύριοι ἑνορκοὶ, εἶναι τὸ ὀρκωτικὸν σύστημα εἶναι Ἑλληνικόν, διότι ἐγεννήθη ἐν τῇ τότε ἐλευθερᾷ Ἑλλάδι, καὶ ἐξ αὐτῆς εἰς ἅπαντα τὸν παπολιτισμένον ἀρχαῖον καὶ νέον κόσμον μετηνέχθη· εἶναι φιλελεύθερον, διότι ἐγεννήθη καὶ ἐβίωσεν ὑπὸ μόνῃ τὴν αὔραν τῆς σεμνοῦς καὶ ἐναρέτου ἐλευθερίας· εἶναι ἀπαράγραπτον, διότι ἀείποτε ἐξεδικήθη καὶ ἀπεκτῆθη ὑπὸ τῶν ἐλευθέρων λαῶν· εἶναι πολύτιμον, διότι, τοσοῦτοις πλεονεκτήμασι περιβαλλόμενον, ἐλεύθερον τυπικῶν δεσμῶν, τὴν πραγματικὴν μόνον ἀλήθειαν ζητοῦν, καὶ τὴν τιμὴν, τὴν ζῶην, καὶ τὴν ἐλευθερίαν, μᾶλλον πικρῶς ἄλλου συστήματος, ἀ-

σφαλίζει, και την αληθη και συσικην δικαιοσύνην απονέμει.

§ 84. Τοιούτου λοιπόν όντος του όρκωτικού συστήματος, ομόνον ύμεις οί ένορκοι, οί ιδίως την έντολήν της εφαρμογής τούτου υπό της κοινωίας λαβόντες, όφείλετε επί πλέον, αλλά πάντες πάσης τάξεως πολίται, και πάσαι αί Άρχαι, αί όπωσδήποτε εις την εφαρμογήν τούτου καλούμεναι, όφείλουσι να καταβάλλωσιν ένδεδεχθή επιμέλειαν και σύντονον προθυμίαν προς ένίσχυσιν, επιτυχίαν, και εμπέδωσιν αυτού.

§ 85. Έν αις ζώμεν, Κύριοι, καιροίς, καθ' ους ή του λαου κυριαρχία μεγάλην έχει ισχύν, ευχερως αί πολιτικάί έλευθερία, και οί έλευθεροι θεομοί κτώνται· άλλ' όσον ευχερης και ταχεία έστιν ή κτήσις, τοσοϋτον χαλεπή ή διατήρησις, και ή εκ τούτων προσδοκωμένη ωφέλεια· διότι εκείνη μόν εξαρτάται εκ της ταχείας, όμορφου, και συγχρόνου εκδηλώσεως της βουλήσεως του λαου, όπερ ευχερές· αύται δέ εκ της ένδεδεχους, πολυχρονίου, προθύμου, και έναρέτου ένασκήσεως των αποκτηθέντων δικαιωμάτων, όπερ δυσχερές.

§ 86. Η έλευθερία, όσον μείζονα και πλείονα προσδίδωσι τοις λαοις δικαιώματα, τόσον μείζονα και πλείονα επιβάλλει αυτοις υποχρέωσεις· ή αληθής και κοινωφελής έλευθερία δέν συνίσταται εις τό αποκταν μόνον δικαιώματα, και βιοϋν, και πολιτεύεσθαι έπειτα κατά βούλησιν άνευ υποταγής προς τους νόμους, και τας νομίμους Άρχας, και άνευ ευλαβείας προς την άρετήν, και τά χρηστά ήθη· διότι ή έλευθερία αύτη είναι, και καλείται άκολασία, ήτις, τάχιον ή βράδιον, και την άπώλειαν των κτηθέντων δικαιωμάτων, και την πτώσιν της άρετης και των ήθών, και την βλάβην της Πατρίδος θέλει επιφέρει. Η αληθής λοιπόν, και κοινωφελής έλευθερία, μεταφέρουσα τοις πολιταις άπασαν την μέριμναν των κοινών συμφερόντων, επιβάλλει αυτοις τό έσρον και αναπόδραστον καθήκον του εύρίσκειν και προτείνειν καλους και κοινωφελεις νόμους, του πείθεσθαι θρησκευτικώς τοις ισχύουσι νόμοις, και ταις νομίμοις Άρχαις, του φροντίζειν περι της τάξεως και ασφαλείας, του προστατεύειν την άρετήν και τά χρηστά ήθη, του εκπληροϋν προθύμως και τιμίως τά ήθικά και νόμιμα καθήκοντα, και έν γένει του φροντίζειν περι των κοινών, ως περι των ιδίων· μόνη δέ ή έλευθερία αύτη στηρίζει την άρετήν· προστατεύει και ένισχύει τά έλεύθερα δικαιώματα· προάγει την ευημερίαν και την δόξαν των ένθών και των ατόμων· όθεν πας πολίτης ένάρετος και την πατριδα αγαπών, την μόν πρώτην έ-

φείλει νὰ μισῆ, καὶ νὰ διώκῃ, τὴν δὲ δευτέραν ν' ἀγαπᾷ καὶ νὰ προστατεύῃ.

§ 87. Πλείονα ὅμως πρὸς τοῦτο ὑποχρέωσιν ἐν τῇ κοινωνίᾳ ἔχουσιν οἱ δικασταί, διότι ἐκ τῶν δικαίων ἀποφάσεων τούτων, καὶ οὐχὶ ἐκ μόνης τῆς ὑπάρξεως καλῶν νόμων, ἐξαρτᾶται ἡ ρύθμισις καὶ ἡ προστασία τῶν τιμωφεστέρων δικαιωμάτων τοῦ πολίτου, τῆς τάξεως, καὶ τῆς ἀσφαλείας τῆς κοινωνίας, ἐξ ὧν καὶ μόνων προέρχεται ἢ τε ἰδιωτικῆ, καὶ ἡ ἐθνικὴ πρόοδος καὶ εὐημερία.

Καὶ ὄντως. Τίς ἐστὶν ἡ ἰσχὺς τῶν νόμων; ἀνέκραζεν ὁ Δημοσθένης πρὸς τοὺς Ἡλιαστάς ἐν τῷ κατὰ Μειδίου λόγῳ του. Ἐάντις, ἀδικούμενος, τοὺς νόμους μόνους βοηθοὺς προσκαλέσῃ, θέλουσιν οὗτοι προσδράμει, καὶ βοηθήσει; οὐδαμῶς· διότι οὗτοι γράμματα μόνον γεγραμμένα εἰσὶ, καὶ δὲν δύνανται νὰ πράξωσι τοῦτο. Τίς λοιπὸν ἐστὶν ἡ δύναμις τῶν νόμων; οἱ δικασταί, ἐὰν φυλάττωσι τούτους, καὶ ἀβρωγοῦς πάντοτε πρὸς τὸν ἀδικούμενον προσφέρωσι· λοιπὸν οἱ νόμοι εἰσὶν ἰσχυροὶ διὰ τῶν δικαστῶν, καὶ οἱ δικασταὶ διὰ τῶν νόμων· ἄρα ὀφείλουσιν οἱ δικασταὶ νὰ βοηθῶσι τοὺς νόμους, ὅπως ἤθελον βοηθεῖ ἑαυτοὺς ἀδικούμενους· ὀφείλουσι νὰ θεωρῶσιν ὡς κοινὰ ἀδικήματα τὰς κατὰ τῶν νόμων προσβολὰς, ὑφ' οἷουδῆποτε καὶ ἂν αὐταὶ προέρχονται· ὀφείλουσι νὰ μὴ καταλίπωσιν οὐδένα ἀτιμώρητον ἕνεκα εὐνοίας, συμπαιθείας, ἢ οἰασθῆποτε ἄλλης αἰτίας.

§ 88. Ἐὰν λοιπὸν, Κύριοι, ἐπιθυμῶμεν τὴν τάξιν καὶ ἀσφάλειαν τῆς κοινωνίας καὶ ἡμῶν αὐτῶν ἐὰν ἐπιθυμῶμεν τὴν ὕλικὴν, καὶ ἡθικὴν ἀνάπτυξιν καὶ πρόοδον, ἐξ ὧν καὶ ἡ ἐθνικὴ καὶ ἡ ἀτομικὴ εὐτυχία καὶ εὐημερία προέρχονται· ἐὰν ἐν γένει ἐπιθυμῶμεν τὸ μεγαλεῖον τῆς Πατρίδος, ἃς πειθώμεθα εὐλαβῶς τοῖς νόμοις, καὶ ταῖς νομίμοις Ἀρχαῖς, ἅπαντες, ἄρχοντες καὶ ἀρχόμενοι· ἃς ἐκπληρῶμεν ἅπαντες ὀρθοσκευτικῶς καὶ ἐναρέτως τὰ νόμιμα καὶ ἠθικὰ ἡμῶν καθήκοντα· ἃς προστατεύωμεν καὶ τὰ ἀλλότρια δικαιώματα, ὅπως τὰ ἴδια· διότι τότε, καὶ μόνον τότε, τὰ ἀγαθὰ ταῦτα ἀποκτήσαντες, δυνάμεθα εὐπροσώπως μὲν νὰ ἐγκυαλωμεθα ἐπὶ τῇ ἐνδοξῇ ἡμῶν κατὰγωγῇ, εὐελπίστως δὲ καὶ ἐπιτυχῶς νὰ προσβλέπωμεν εἰς τὸ ἐνδοξὸν μέλλον, ἐκ τοῦ ὀπείου πᾶσα Ἑλληνικὴ καρδίη πληροῦται, θερμαίνεται, πάλλει.

*Πᾶρ ἀντίτυπον μὴ φέρον τὴν ἰδιόχειρον ὑπογραφήν μου
θεωρεῖται ὡς κλοπιμαῖον καὶ καταδιώκεται κατὰ τὸν νόμον·*

